

Møte onsdag den 3. februar 2016 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 42):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representantene Freddy de Ruiter, Sverre Myrli og Kjell-Idar Juvik, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Statsråd Bent Høie overbrakte 5 kgl. Proposisjoner (se under Referat den 4. februar).

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:02:15]: Jeg har gleden av å legge fram et representantforslag på vegne av Ketil Kjenseth og meg selv om mikroplast.

Presidenten: Representanten Hans Fredrik Grøvan vil framsette et representantforslag.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:02:37]: På vegne av representantene Line Henriette Hjemdal, Olaug V. Bollestad, Geir Sigbjørn Toskedal, Rigmor Andersen Eide og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om en nærskipfartstrategi for å styrke nærskipfartens rammevilkår.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand vil framsette et representantforslag.

Anders Tyvand (KrF) [10:03:09]: På vegne av representantene Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan, Line Henriette Hjemdal og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om å innføre prosjektet «Livsmestring i skolen» på skolens ungdomstrinn.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø vil framsette et representantforslag.

Kirsti Bergstø (SV) [10:03:30]: På vegne av representantene Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås, Audun Lysbakken og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken vil framsette et representantforslag.

Audun Lysbakken (SV) [10:04:06]: På vegne av representantene Siv Elin Hansen, Heikki Eidsvoll Holmås og meg selv har jeg gleden av å sette fram forslag om konsekvenser for norsk oljepolitikk av klimaavtalen i Paris.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson vil framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:04:34]: På vegne av meg selv vil jeg framsette et representantforslag om en internasjonal konvensjon for å redusere utslipp, ressursbruk, forsøpling og miljøskade fra plast.

Presidenten: Representanten Siv Elin Hansen vil framsette et representantforslag.

Siv Elin Hansen (SV) [10:05:05]: På vegne av Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om oppfølging av klimaavtalen fra Paris fram mot 2020.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:05:22]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Bent Høie, Tord Lien og Torbjørn Røe Isaksen vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Torgeir Micaelsen.

Torgeir Micaelsen (A) [10:06:03]: Jeg har et spørsmål til helse- og omsorgsminister Bent Høie.

I høst var det mange som fulgte serieskaper Petter Nyquist som uteligger i Oslo. Det ga på nytt oppmerksomhet til en ubehagelig side ved norsk rusomsorg. Mennesker som lever uten bolig, på gaten, med for lite mat og varme, har som fellestrekk i all hovedsak at de bakser med en rusavhengighet som er sterkere enn det meste.

Fellesnevneren er i tillegg at de mange ganger har prøvd behandling, vært inn og ut av behandling, men klarer ikke å følge opp den akutte behandlingen i livet som følger etterpå. Heldigvis er det mange som hjelper denne gruppen på gaten, men jeg mener at nå må også vi politikere manne oss opp til å komme et skritt videre i denne debatten.

I forrige uke kom det nye overdosetall for Norge. De er dystre. De økte med 16 pst. fra 2013 til 2014. I 2014 hadde vi 266 narkotikautløste dødsfall i Norge – 218 var overdoser. Studier fra Oslo viser at veldig mange av dem som dør, har vært i kontakt med hjelpeapparatet, og de har hatt kontakt med hjelpetjenesten. Derfor er det store spørsmålet om vi skal komme oss et skritt videre, fra at ulike partier på Stortinget konkurrerer om hvor mange rusbehandlingsplasser vi kan vedta her på Stortinget, til at man går over til kunnskapsbaserte, forebyggende tiltak som vi vet vil forebygge død.

Helseministeren har lagt fram flere forslag rundt dette, fellesnevneren er dessverre at det er fint lite nytt, at det dekkes over av ulike ideologiske overbevisninger for ikke å gjøre nok, og da er spørsmålet: Vil helseministeren på nytt tilby nye, konkrete kunnskapsbaserte forslag for å forebygge overdoser i Norge?

Statsråd Bent Høie [10:08:10]: Jeg er helt enig i at serien som gikk på TV 2, viste den sosiale ulikheten som rusavhengighet og psykiske helseutfordringer representerer i Norge. Mennesker med rusavhengighet og psykiske helseutfordringer over tid har en forventet levealder som er 20 år kortere enn resten av befolkningen. Det er altså den største sosiale ulikheten blant oss – naboer, venner, familie, kolleger, som har en forventet levetid som er 20 år kortere enn dem som ikke har en rusavhengighet eller en psykisk helseutfordring.

Det er også bakgrunnen for at regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre har vært så tydelige på at dette er et område som skal bygges opp systematisk. Og det som vi ser – det viser også representantens spørsmål – er at dette er et sammensatt og komplisert spørsmål som det ikke finnes lettvinne løsninger på. Det vil si at jeg er helt enig i at her gjelder det å manne seg opp og gjøre den tunge jobben som handler om å prioritere alle de større og mindre tiltakene på dette området som bedrer situasjonen for rusavhengige. Og det handler ikke bare om behandling, selv om behandling også er viktig, det handler ikke minst om tidlig innsats, det handler om å gi helsetilbud til dem som er rusavhengige, det handler om å gi bolig etter behandling kombinert med arbeid og aktivitet. Veldig mye av dette vil foregå i regi av kommunene og i regi av Nav. Det handler også om å gi behandling istedenfor straff. Alt dette vil representanten finne i den opptrappingsplanen for rusfeltet som Stortinget nå har til behandling, en historisk opptrapping der vi skal bruke 2,4 mrd. kr mer de neste fem årene nettopp for å løfte helheten i tilbudet til denne gruppen.

Torgeir Micaelsen (A) [10:10:19]: Midlene i denne opptrappingsplanen, 2,4 mrd. kr over fem år, skal smøres tynt utover, er ikke øremerket og er en del av mange tiltak som allerede har finansiering, så det er ikke veldig imponerende. Jeg er enig i at dette er et komplisert spørsmål, men det jeg synes er utrolig, er at vi nå har en regjering som med åpne øyne sier nei til at sterkt rusavhengige mennesker som f.eks. er avhengig av heroin, kan få tilbud om å røyke heroin på brukerrom, sprøyterom. Vi vet det forebygger død. De sier på ideologisk grunnlag nei til at leger etter en klinisk vurdering kan tilby heroinassistert behandling, noe vi vet vil bidra til å redde liv, og er i stedet veldig opptatt av å skryte av en plan som veldig få foreløpig har tatt bølgen for. Vi er innstilt på å forsterke planen i Stortinget og samarbeide med regjeringen om det, men da hadde det vært veldig fint om også statsråden nå kunne manne seg opp og gjøre noe med de kunnskapsbaserte forslagene, som faktisk ligger på bordet.

Statsråd Bent Høie [10:11:24]: Beskrivelsen som en gir av opptrappingsplanen for rusfeltet, er feil. For det

første smører en ikke tynt utover, en har valgt ut de områdene som ikke minst de rusavhengige selv i møtene vi har hatt med dem i arbeidet med planen, har pekt på som de største utfordringene. Det er også de utfordringene som kommer tydeligst fram i brukerplanundersøkelsen, som nå omfatter et så stort antall kommuner at vi faktisk vet noe – kunnskapsbasert – om hva som er situasjonen for de rusavhengige i Norge i dag. Det som er gjennomgående, er at det er mangel på oppfølging etter behandling når det gjelder bolig, arbeid og aktivitet. Det er derfor hovedprioriteringen i planen. Den andre hovedmangelen er tidlig oppfølging. Derfor følger vi opp – i motsetning til forrige regjering – Stoltenberg-utvalgets rapport om etableringen av mottakssentre i flere kommuner, bl.a. for å tilby opplæring i det å røyke heroin i stedet for å injisere heroin.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Ruth Grung.

Ruth Grung (A) [10:12:46]: Det er vel stort sett de to største byene som har de største utfordringene, og i Bergen har man klart å fange opp alle dem som per i dag har utbytte av metadon og Subutex, altså lavbehandling. Allikevel er det omtrent halvparten av de tungt narkomane som går på amfetamin og andre stoffer, som ikke fanges opp. Vi har vært på besøk hos doktor Sverre fra 24/7, og han spør: Hvorfor får ikke alle de narkomane fulle pasientrettigheter ved at man kan bruke hele utvalget i Felleskatalogen? For det er først når de får kreft eller andre diagnoser at de kan få lov til det. Hvorfor ikke løfte dem og bruke den kunnskapen vi allerede har, og behandle dem med de mest grunnleggende rettigheter – og så parallelt selvfølgelig gi dem bolig? Det har jeg også et spørsmål om.

Det ene gjelder pasientrettigheter, og det andre gjelder bolig. Bergen kommune ble stoppet og fikk ikke husbankstøtte da de ønsket å lage større boenheter.

Statsråd Bent Høie [10:13:49]: For det første har rusavhengige i dag fullverdige pasientrettigheter etter pasientrettighetsloven. Det var en endring som ble gjennomført forrige gang Høyre satt i regjering, i samarbeid med Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet, og var et helt avgjørende juridisk steg. Før kom rusavhengige inn under sosialtjenesteloven – de ble ikke sett på som pasienter. Det var den juridiske endringen. Det reelle innholdet i rettigheten handlet om faktisk å gi tilbudet. Det er det den prioriteringen av behandling som denne regjeringen har gjennomført, innebærer. Rusavhengige kan i dag velge mellom 156 behandlingssteder, flere av dem har én ukes ventetid. Samtidig er det store mangler i kommunene. Det er det opptrappingsplanen for rusfeltet handler om.

Presidenten: Olaug V. Bollestad – til oppfølgings-spørsmål.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:14:57]: Vi snakker nå om den gruppen pasienter som kanskje har det tyngst på alle vis. Kristelig Folkeparti er stolt over at vi var med i et budsjettforlik som også ga en mulighet for utvidelse av

gatehospitalene i Oslo og ikke minst i Bergen. Det er hospital som tar vare på både kroppen og sjelen til dem som er rusavhengige, og som ikke har fått den hjelpen de trenger i det offentlige helsevesenet. Gatehospitalene gir tilbud som er sammensatt, og som er bygd på kompetanse og kvalitet. Likevel er det mange som dør på gata, ikke bare av overdoser, men også av somatiske lidelser som de har.

Hva vil statsråden gjøre for at flere byer skal oppleve å få tilbud som Gatehospitalet – ikke for byenes del, men for rusmisbrukernes del, som ofte trekker til byene?

Statsråd Bent Høie [10:16:01]: Det skal vi gjøre gjennom å følge opp den opptappingsplanen som vi har blitt enige med Kristelig Folkeparti og Venstre om, der vi jo nå i 2016 bevilger over en halv milliard kroner som start på opptappingsplanen det første året, og der en vesentlig del av dette går til denne typen tilbud i kommunene – og da er dette også et veldig forsterket signal fra Stortinget til etableringen av gatehospital.

For det er helt riktig at det også er viktig å gi et godt lavterskelhelsetilbud til mennesker som er i en situasjon der en ruser seg, og der en har store somatiske helseutfordringer. Når jeg snakker om forskjellen i forventet levetid for rusavhengige i forhold til resten av befolkningen, handler det i veldig stor grad om at en har andre, vanlige somatiske sykdommer som blir oversett og ikke behandlet – rett og slett fordi at en i møte med rusavhengige ser bare rusen og ikke hele mennesket. Det er nettopp den endringen som ligger i denne opptappingsplanen.

Presidenten: Kjersti Toppe – til oppfølgingsspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:17:10]: Legemiddelassistert rehabilitering, LAR, er ei tverrfagleg, spesialisert behandling for opioidavhengigheit, der bruk av vanedannande legemiddel i ein bestemt dose skal inngå som eit deltiltak i ei heilskapleg rehabilitering. Den enkelte skal altså få ei heilskapleg rehabiliteringsbehandling tilpassa sin situasjon.

Ifølge Bergens Tidende den 13. januar vart det i 2015 fødd 34 barn i Noreg med abstinensar, av mødrer i LAR-behandling. Barna vert behandla ved at dei får suga på sprøyter med morfindråper 4–6 gonger i døgnet. Dei fleste graviditetane i LAR er ikkje planlagde. Barneombodet og barnelegeforeininga meiner at LAR-behandling må kombinast med langtidsverkande prevensjon, f.eks. spiral. Langtidsverkande prevensjon er dyrt. Kvinner i LAR må søkja kommunen om å få sleppa eigendel, sjølv om dette er eit statleg tilbod.

Spørsmålet er: Vil statsråden endra regelverket slik at kvinnene i LAR automatisk slepp eigendel på langtidsverkande prevensjon?

Statsråd Bent Høie [10:18:19]: Det er et veldig viktig spørsmål representanten her tar opp – hvordan vi bidrar til at kvinner i LAR kan planlegge sin graviditet bedre, forbedre seg på det og unngå å utsette barnet for skader. Samtidig er det også viktig at vi ikke etablerer systemer som innebærer at kvinner ikke oppsøker behandling eller går ut av behandling når de er gravide, for det kan gi mye større

negative konsekvenser både for kvinnen og ikke minst for barnet og dets videre liv.

Men jeg er helt enig i at selv om det i dag er en veldig tydelig retningslinje om at kvinner i LAR skal tilbys prevensjon, er dagens regelverk litt ulikt oppfattet og praktiseres ulikt. I mitt svar på det spørsmålet som representanten har i den ordinære spørretimen, kommer jeg til å svare at jeg kommer til å gi Helsedirektoratet i oppdrag å få klargjort dette sånn at vi får ryddet opp i den usikkerheten som er på området.

Presidenten: Ketil Kjenseth – til oppfølgingsspørsmål.

Ketil Kjenseth (V) [10:19:31]: Billedlig talt styrter et fly fullastet med heroin-/opiatbrukere hvert år i Norge. Om lag 260 personer dør av en overdose. I de aller fleste dødsfallene er opiat involvert. Ikke på noe annet samfunnsområde i Norge hadde vi akseptert dette. Vi har en nullvisjon for trafikkdrepte. I 2015 var antallet nede på 125, og tallet går nedover. Dette er et litt særnorsk fenomen. Andre land får til dette bedre enn Norge.

Det er mange virkemidler. Vi er enige om en opptappingsplan, om volum og om penger, men vi putter også mye penger inn i et system som vi vet har noen utfordringer. Vi har også noen ideologiske diskusjoner – som representanten Micaelsen var inne på – knyttet til behandlingsmetoder.

Vil statsråden ta initiativ til en havarikommisjon for russektoren i Norge?

Statsråd Bent Høie [10:20:36]: Jeg mener ikke at russektoren i Norge har havarert. Det jeg mener, er at den over lang tid ikke har fått den prioriteringen som området hadde fortjent. Det er nettopp grunnen til at vi nå bygger opp de tilbudene som vi vet virker.

Når det gjelder antall overdoser, er det et stort samfunnsproblem. Det er en av grunnene til at vi har laget en nasjonal overdosestrategi som inneholder en rekke nye virkemidler, som nå har fått virke et knapt år, nettopp for å redusere antall overdosedødsfall. Av de 266 overdosedødsfallene som var i 2014, var det 67 som skyldtes overdose av heroin.

Dette er et ganske stort og sammensatt problem. Vi har introdusert f.eks. dette med å utstyre de rusavhengige med nesespray for at de selv kan drive livreddende behandling. Vi har innført en SWITCH-kampanje, som handler om å lære injiserende heroinister å røyke heroin istedenfor å sette sprøyter, og vi bygger ut tilbud i samarbeid med de syv kommunene som har de høyeste overdosetallene.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:21:55]: I sprøyterommet i Oslo er det et rom som jeg synes burde vært døpt «Bent Høie-rommet». Det er altså landets dyreste telefonkiosk: Statsrådens egne partifeller i det forrige byrådet i Oslo brukte 250 000 kr på å bygge et røykerom for røyking av heroin, som statsråden stoppet. Der er det i

dag isteden en mulighet til å ringe i en telefon som står der.

Når statsråden skryter av at han nå satser på å lære opp heroinavhengige til å røyke istedenfor å injisere, har han selv skapt den situasjonen på et offentlig sted for brukerne i Oslo at man, etter først å ha fått beskjed om at det er lurere å røyke, får beskjed av de samme offentlige myndighetene om at man får kun lov til å injisere, ikke røyke. Det er absurd. Det er på høy tid at statsråden tenker nytt. Her har vi ideologistyring istedenfor medisinsk-faglig styring av metode.

Vil statsråden fortsatt ikke tenke nytt når det gjelder å tillate røykerom?

Statsråd Bent Høie [10:22:57]: Arbeiderpartiet og SV har i denne diskusjonen en lang tradisjon når det handler om å gi tilbud til rusavhengige: Det er – hver gang situasjonen kommer opp i den offentlige diskusjonen – å ha et sterkt engasjement for veldig små tiltak som ikke vil utgjøre noen forskjell.

Men den tunge jobben, den virkelige jobben, det som virkelig handler om å manne seg opp, nemlig å være villig til å prioritere – økonomisk og politisk – å bygge ut det helhetlige tilbudet til rusavhengige, har aldri SV eller Arbeiderpartiet noen gang engasjert seg i. Det ser en også i resultatene av den politikken som de selv førte i regjering. De la fram en stortingsmelding som hadde navnet «Se meg!», men som i realiteten ikke var basert på at de hadde hørt på de rusavhengiges egne ønsker og behov. Det er nettopp det denne regjeringen gjør, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre. Vi tar den tunge jobben, vi bygger ut det helhetlige tilbudet.

Sprøyterommet i Oslo når en svært liten del av de heroinavhengige i Norge. (Presidenten klubber.) SWITCH-kampanjen når fram til de fleste i de store byene.

Presidenten: Da er taletiden ute, og vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anders Tyvand (KrF) [10:24:24]: Jeg har et spørsmål til kunnskapsministeren.

«Sykt perfekt» er en programserie på TV 2 som gir et innblikk i hvordan noen unge jenter i dagens Norge opplever hverdagen sin. Norske jenter bruker mindre rusmidler enn før, de får bedre skolekarakterer enn før, men mange opplever et enormt forventningspress på mange ulike områder, et prestasjonsjag både på skolen og ellers, og flere enn før sliter med dårlig selvbilde og får psykiske plager. Også i Djupedal-utvalgets rapport kan vi lese at presset for mange unge blir for stort. Flere barn og ungdommer er misfornøyd med måten de lever livet sitt på. Flere barn enn tidligere er skuffet over seg selv. Halvparten av jentene opplever at de bekymrer seg for mye, og de siste dagene har vi kunnet lese at bruken av antidepressiva blant unge jenter har doblet seg i løpet av ti år.

Skolen er en viktig arena i barns og unges liv. I skolens formålsparagraf står det bl.a. at elevene skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre livene sine, men altfor mange barn og unge opplever at de ikke

mestrer livet sitt. I dag har Kristelig Folkeparti fremmet forslag om å innføre et undervisningsopplegg på skolens ungdomstrinn som vi har kalt «Livsmestring i skolen». Dette er ikke tenkt som et nytt skolefag, men som en kompetanseressurs etter modell av Den kulturelle skolesekken, i tråd med skolens formålsparagraf, men samtidig løsrevet fra karakterpress og prestasjonsjag.

Mitt spørsmål er om statsråden mener det er behov for å ta grep i norsk skole for å styrke arbeidet med å forebygge psykiske lidelser blant barn og unge, og for at skolen i større grad skal oppfylle formålsparagrafens mål om at elevene skal være i stand til å mestre eget liv.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:26:27]: Hvis det er slik, og det er det nok for noen, at unge jenter tror at den eneste måten å få verdi på, er å bli sett i sosiale medier, tror at de er nødt til å endre utseendet sitt for å være verdt noe som mennesker, må bruke store deler av sitt liv på å tilfredsstille andre og tilfredsstille et skjønnhetsideal som delvis bygges opp under av kommersielle krefter, og delvis bygges opp under av kanskje også andre medelever, så er ikke det et sykdomstegn først og fremst i skolen, men i hele vår kultur. Jeg sier det først, fordi det er ganske viktig ikke å innbille seg at dette har rent politiske løsninger, hvis det er slik at dette dreier seg om både reklame, kommersielle krefter, synlighet, og teknologitvikling. Ikke minst dreier det seg om et kulturelt sykdomstegn hvis det er slik at stadig flere jenter ligger under for det.

Når det er sagt, er det også noe vi kan gjøre politisk. Jeg er villig til og mener at vi skal også se på om f.eks. psykisk helse, det Kristelig Folkeparti kaller livsmestring, er tydelig nok på plass i skolen i dag. Det er viktig at skolen, selv om ikke skolen kan løse alt, bidrar til at unge jenter og unge gutter klarer å mestre livet sitt, kompliserte utfordringer, men ikke minst også at de klarer å gjennomskue det som kan være hule, kommersielle uttrykk, som f.eks. bygger opp under skjønnhetsidealer.

Jeg vil legge til at det jo også er sånn at en viktig del av det å mestre livet sitt, er å lære de tingene som er aller viktigst på skolen: kunnskapen. Hvis man ikke lærer å lese, skrive og regne skikkelig, ikke lærer å uttrykke seg muntlig, ikke behersker fagene, er det vanskeligere både å kunne mestre sitt eget liv og å komme seg videre i utdanningsløpet.

Anders Tyvand (KrF) [10:28:24]: Jeg er enig med statsråden i at dette er en utfordring som gjelder hele samfunnet vårt og ikke bare skolen, men jeg tror at skolen likevel spiller en avgjørende rolle i det forebyggende arbeidet med disse utfordringene. Det kan godt hende at vi kan gjøre mye med skolen, med kompetansemålene, med læreplanene, for å styrke dette arbeidet. Men samtidig er det sånn at den kompetansen som en ungdom trenger for å mestre livet sitt, ikke nødvendigvis er veldig enkel å definere som et kompetansemål i en læreplan og sette karakter på i et vitnemål. Kanskje, når samfunnet endrer seg, må vi våge å tenke nytt om skolen. Kanskje vi trenger å invitere også annen fagkompetanse inn i skolen i større grad enn det vi gjør i dag, for å gi elevene undervisning og kompetanse som er

relevant, for rett og slett å takle hverdagen sin. I Den kulturelle skolesekken inviterer vi inn profesjonelle kulturaktører. Kanskje vi kan invitere aktører fra andre sektorer inn i skolen for å gi relevant undervisning til elevene. Hva tenker statsråden om en sånn tilnærming?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:29:29]: Jeg tenker for det første om kompetansemålene på skolen at det er viktig at de dreier seg om fag. Men så kan jo også fag og faglige mål knyttes opp mot problemstillinger, eller burde også knyttes opp mot problemstillinger i samfunnet, f.eks. folkehelse eller psykisk helse. Jeg mener at det er viktig ikke å redusere dette til en problemstilling som skolen kan gjøre noe med, selv om skolen og andre deler av det offentlige også har en rolle å spille. Ikke minst er det viktig hva familien gjør. Hva gjør voksne, hva gjør vi som forbilder, som autoritetspersoner i samfunnet? Så mener jeg, som jeg sa tidligere – og jeg skal selvfølgelig se godt på Dokument 8-forslaget fra Kristelig Folkeparti – at det også er rom for et bedre folkehelsearbeid i skolen.

Jeg vil til slutt legge til at jeg synes samarbeidspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre og regjeringen har en del å være stolt av her også, bl.a. det helsesøsterløftet som nå er i gang, hvor både regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre har prioritert flere helsesøsterstillinger inn i skolen. Det er nettopp med tanke på at det ikke bare skal være en dag en gang i blant man fokuserer på folkehelse og helse, men at det skal være et tilgjengelig tilbud for alle elever.

Presidenten: Det blir en del oppfølgingsspørsmål – først Olaug V. Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:30:51]: Mitt oppfølgingsspørsmål går til statsråd Høie. Hver femte unge har nedsatt funksjon på grunn av psykiske plager som angst/depresjon eller atferdsproblematikk. De mestrer ikke livet sitt, rett og slett. Psykiske vansker i barne- og ungdomsårene gir økt risiko for psykiske lidelser i voksen alder.

De siste 15 årene har utskrivningen av antidepressiva og angstdempende midler for ungdom økt med 57 pst., og ventetiden for å komme inn til psykisk helsehjelp er 53 dager. Barn og unge ber om noe mer enn medisiner – de ber om tid for å mestre livet sitt.

Hva vil statsråden gjøre for å redusere bruken av medikamenter og øke hjelpen til barn og unge på andre måter, slik at de kan mestre livet sitt psykisk?

Statsråd Bent Høie [10:31:56]: La meg være helt tydelig: Medikamenter skal aldri være førstevalget i behandlingen av barn og unge med psykiske helseutfordringer. Det er også veldig klare faglige retningslinjer for det. Men dessverre ser man at det for ofte blir tatt i bruk. Det er jeg bekymret for. Jeg er også bekymret for at mange barn og unge ofte kan få psykiske diagnoser i situasjoner der de har helt normale reaksjoner på en unormal livssituasjon. Det er hjemmesituasjonen, det er mobbing på skolen, der omgivelsene rundt barnet bidrar til at de har helt vanlige reaksjoner på en livssituasjon som ingen av oss hadde tålt. De

får en diagnose i stedet for at man griper fatt i det som er det grunnleggende problemet – barnets situasjon hjemme eller på skolen. Derfor er det viktig å bygge ut skolehelsetjenesten. Derfor er det viktig, det vi gjør nå, at vi får flere psykologer ute i kommunene. 150 nye årsverk har vi lagt til rette for og øremerket midler til i 2016, slik at det som møter barnet først, er et annet tilbud enn medikamenter.

Presidenten: Christian Tynning Bjørnø – til oppfølgingsspørsmål.

Christian Tynning Bjørnø (A) [10:33:13]: Mitt spørsmål går til kunnskapsministeren.

Arbeiderpartiet har fremmet forslag i denne sal om at kunnskap om psykisk helse i større grad må inn i skolen, ikke som et eget fag, men som en større del av skolens øvrige fag. Det handler om å ta den alvorlige situasjonen som representantene Bollestad og Tyvand peker på, på alvor. Det handler om å bekjempe mobbing, og det handler om at trygge elever lærer mer. Da denne tematikken ble problematisert i en artikkel i Aftenposten før jul, svarte statsråden:

«Skolen kan ikke løse alle utfordringer i samfunnet.»

Jeg blir litt forvirret av denne seansen her i dag. Hva mener statsråden egentlig? Støtter statsråden Arbeiderpartiets forslag, som har til hensikt å sikre at alle elever i større grad enn i dag får økt kompetanse og økt bevissthet om sin psykiske helse?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:34:12]: Jeg mener at skolen ikke kan løse alle samfunnsproblemer. Det hadde vært oppsiktsvekkende hvis jeg hadde sagt det motsatte. Et av problemene i skolen i dag er at alle gode intensjoner krever plass i læreplanene og krever plass i skoletiden. Det går på bekostning av skolens kjerneoppdrag.

Så husker jeg ikke hva jeg sa til Aftenposten, men jeg har sagt flere ganger i denne sal og andre steder at jeg mener at det er rom for og nødvendig å sette psykisk helse, folkehelse – det Kristelig Folkeparti kaller livsmestring – tydeligere på dagsordenen i den norske skole. Jeg mener at regjeringen er godt i gang med det også – jeg nevnte helsesøsterarbeidet. Det er et veldig viktig bidrag til det. Dette finnes jo i kompetansemålene i skolen i dag – med andre ord skal barna og ungdommen lære om både psykisk helse, livsmestring, personlig økonomi og den typen ting. Men i forbindelse med oppfølgingen av Ludvigsen-utvalget, altså en gjennomgang av skolefagene, er det også naturlig å se på om vi kan styrke den innsatsen.

Presidenten: Anne Tingelstad Wøien – til oppfølgingsspørsmål.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:35:22]: Senterpartiet er også opptatt av psykisk helse, og opptatt av at det ikke er noe som vi skal drive med i enkelttimer, eller som en happening i skolen i ny og ne. Det er utrolig viktig å lære seg å takle motgang og sorg, og at en ikke er helt perfekt. Det er en del av det å leve. Noen mener at det bare er å ta

seg sammen og gå videre, men sånn er det ikke for alle. Vi tenker at fysisk og psykisk helse er viktig og noe som bør trenes hver dag, og det er et ansvar for alle, både for skolen og for oss som foreldre. Så kan vi ikke ha kompetansemål for alle ting – vi kan ikke ha kompetansemål for hva vi oppnår innenfor psykisk helse. Men det er, som statsråden sa, en del av den generelle læreplanen, og vi vet at den generelle læreplanen er under endring. Jeg lurer på om statsråden kan garantere at mestring av egne liv fortsatt skal være en essensiell del av den nye og mer moderne utgaven av den generelle delen av læreplanen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:36:24]: Det tror jeg nok ganske sikkert jeg kan garantere. Skolen har et dobbelt samfunnsoppdrag. Det er utdanning, men det er også dannelse, og i dannelse legger jeg at skolen også skal bidra til å ruste barna til å kunne takle fremtiden, til å være selvstendige, kritiske, til å kunne forstå grunnleggende demokratiske verdier, etterleve de verdiene, etc. Alt det dreier seg også om å kunne mestre sitt eget liv. Når jeg har vært opptatt av også å sette noen grenser for hva skolen skal holde på med, er det rett og slett fordi summen av alle gode intensjoner kan bli for stor. Det kan bety at skolen får for mange forskjellige krav å forholde seg til. Da er det lett å glemme det som er kjernen i skolens samfunnsoppdrag, og det er kunnskapen. Og det er ikke noe godt bidrag til livsmestring når 40 pst. av elevene får karakteren 1 eller 2 på matematikkksamnen i 10. klasse, eller når over 40 pst. av elevene med minoritetsbakgrunn leser under kritisk nivå i 8. klasse. Det blir det dårlig livsmestring av.

Presidenten: Ketil Kjenseth – til oppfølgingsspørsmål.

Ketil Kjenseth (V) [10:37:36]: Vi har et fag i skolen i dag som heter kroppsøving. Kroppsøvingsfaget har vært der lenge, utdanningen tror jeg også har vært der lenge, og den har vært ganske lik lenge. Mye av faget handler om alt som skjer fra hodet og nedover, og det handler veldig mye om lungekapasitet.

Men kroppen er mer. Følelsesregisteret, mental trening, er det lite oppmerksomhet om i denne utdanningen og også i det faget i skolen. Vi har norsk idrett, som er kjempegod på mental trening. Det er en stor del av idrettsutøveres trening. I hvilket fag kan vi implementere den mentale treningen og følelsesregisteret i kroppen? Og hvilke lærekrefter kan stå for den utdanningen i framtidens skole?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:38:31]: Det spørres litt hvordan man definerer «mental trening». Hvis man tenker på psykisk helse, det noen har kalt livsmestring, er elementer av det en del av flere fag i dag. Det er en del av naturfagene, f.eks. biologi, det er en del av mat og helse, det er også en del av kroppsøvingsfaget. Men i forbindelse med den oppfølgingen som regjeringen har av Ludvigsen-utvalget, mener jeg det er all grunn til – og vi kommer til å komme tilbake til Stortinget med det også – å se på hvordan dette kan plasseres tydeligere, hvordan vi kan sikre at psykisk helse, livsmestring, løftes klarere frem, men selvfølgelig da som en del av fagene. Det er viktig å understre-

ke at vi kan ikke gi karakter på elevenes psykiske helse, det er en absurd tanke.

Men så er det også sånn at alle fag i skolen egentlig dreier seg om mental trening. Det å knekke lesekoden, det å løse et matematikkstykk som man ikke har lært før, det å lære seg et engelsk uttrykk eller en engelsk setning dreier seg også om mental trening. På den måten er dette noe skolen holder på med hver dag i alle fag.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:39:51]: Jeg er glad for Kristelig Folkepartis forslag. SkoleProffene i Forandringsfabrikken, som statsråden helt sikkert har møtt, er også opptatt av denne problemstillingen og har kommet med et forslag om en time om livet i skolen. Det er det jo ikke rom for innenfor dagens organisering av skoledagene. Jeg mener statsråden har rett når han sier at vi må passe oss veldig for hvor mye vi legger inn innenfor de rammene som dagens skole opererer med. Det er derfor SV har gått inn for en utvidelse av skoledagen, sånn at det blir et større rom for å bygge en helhetlig skoledag rundt lærerens undervisning.

Jeg er litt lei meg for at Høyre og statsråden så ofte skaper en motsetning mellom den typen helhetlig tankegang og det å være opptatt av læring. For jeg er helt sikker på – og dette forslaget minner oss om det – at det å skape en skole der alle barn har det bra, er en forutsetning for læring. Derfor lurer jeg egentlig på hva statsråden tenker om Proffenes forslag, det å skape rom for en diskusjonsarena om livet og psykisk helse i skolen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:40:56]: Jeg har hatt møte med Proffene og hørt på forslaget. Jeg er enig i intensjonen, men jeg er ikke enig i det konkrete forslaget. Jeg synes ikke vi skal ha et eget fag som heter livsmestring eller den typen fag inn i skolen. Det er flere grunner til det. Det handler om lærekrefter, det handler om det er ansvarlig å lage den typen nærmest terapeutisk samtalerom i en klasseromssituasjon, og så er også utgangspunktet for de fleste fag i skolen at de skal ha vurdering. Det kan være vanskelig i denne typen fag. Men som jeg har svart flere ganger, jobber vi i samarbeid med Helsedepartementet med psykisk helse i skolen, livsmestring i bred forstand, og i oppfølgingen av Ludvigsen-utvalget kommer det til å være en av tingene.

Når det gjelder heldagsskolen, mener jeg at det er en dårlig idé, av flere grunner. For det første koster det fryktelig mye penger. For det andre er det ingenting som tyder på at elevene kommer til å lære mer av det. Og for det tredje visker det ut skillet mellom fritid og skole.

Presidenten: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:42:10]: Mitt spørsmål går også til kunnskapsministeren.

I januar i år markerte vi fusjonen mellom Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Ålesund, Høgskolen i Sør-Trøndelag

og NTNU. Samtidig ble Høgskolen i Nesna, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Universitetet i Nordland til Nord universitet. Fra før har Høgskolen i Finnmark fusjonert med Universitetet i Tromsø, og vi har nå kun universitet og ingen høyskoler igjen nord for Dovre, bortsett fra Samisk høyskole.

Det er fortsatt diskusjoner mellom høyskolene på Vestlandet om fusjon. Vi vet at Buskerud, Vestfold og Telemark slår seg sammen og har ambisjoner om å få universitetsstatus. Og prosessene er ikke avsluttet i Høgskole-Norge.

I dag diskuterer styret ved Høgskulen i Sogn og Fjordane hva de skal gjøre – om de skal være sjølstendig, eller om de skal fusjonere med noen andre. På mandag fikk Høgskolen i Lillehammer, Høgskulen i Volda og Høgskolen i Molde svar om at en samarbeidsmodell ikke var god nok. En slik modell vil ikke være sterk nok når det gjelder konsolidering av fagmiljøer og prioriteringer av ressurser, som statsråden skriver. Modellen vil ikke bedre høyskolenes forutsetninger for å foreta prioriteringer fordi slike prioriteringer er nødvendig for å heve kvaliteten på utdanning og forskning, sier statsråden. På vanlig norsk leser jeg det til at det er viktig å fusjonere høyskoler og universitet for å kunne legge ned noen tilbud.

Vi opplever altså i dag uro blant de høyskolene som ikke har funnet seg en partner eller som ikke vil giftes bort. Det er også uro i lokalmiljøene deres for hva som kan skje med dem, og hva slags betydning det vil ha. Det er interessant å høre hvordan statsråden tenker at disse høyskolene fortsatt skal kunne være en kunnskapsmotor i sine regioner.

Mitt spørsmål til statsråden blir derfor om han kan si hva han vil med de høyskolene som kan bli stående alene. Vil de tvangssammenslås ved bruk av finansielle midler fordi de ikke har store nok miljøer til å bygge doktorgradsprogrammer, eller vil de bli skoler med kun bachelorutdanning?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:44:18]: For det første skal jeg minne departementet om at vi må intensivere klart språk-arbeidet vårt. Det er alltid en god påminnelse om det.

Så mener jeg at de høyskolene som nå står alene, burde være urolige. De burde være urolige for fremtiden fordi de skal forholde seg til et helt nytt universitets- og høyskolelandskap. De fusjonene som har kommet i universitets- og høyskolesektoren, har kommet fordi et ganske bredt flertall på Stortinget, med unntak av Senterpartiet og delvis SV også, har sagt at de ønsker en strukturreform, altså ønsker større enheter i universitets- og høyskolesektoren. Den andre grunnen er at det har vært til dels ganske stor lokal entusiasme. Jeg har til og med flere eksempler på lokale senterpartirepresentanter både fra Oppland fylke, fra Telemark fylke og til og med fra Sogn og Fjordane som mener at man trenger å bli en del av større institusjoner i universitets- og høyskolesektoren. Så jeg mener at man både i Sogn og Fjordane og andre institusjoner, Høgskulen i Volda, Høgskolen i Hedmark, Lillehammer, burde se på hvorvidt de skal slå seg sammen med andre. Jeg mener at

det vil gi dem større muligheter også til å sikre fagtilbudet som er der i dag.

Så til spørsmålet om hvordan man skal sikre at disse institusjonene som blir stående igjen, fortsatt skal ha tyngde nok. Det er ingen planer fra min side om at man skal straffe institusjoner som blir stående igjen, økonomisk. Men det er klart at en del av midlene vi deler ut, er basert på konkurranse, og det er vel ikke en helt ueffen antagelse at større og sterkere fagmiljøer har en større sjanse for å nå opp på konkurransearenaene enn små og mer fragmenterte fagmiljøer. Men når det gjelder finansieringssystemet som vi har kommet med og lagt frem for Stortinget, er det ikke noe der som tilsier at institusjonene vil bli straffet for å bli stående alene, men at de kommer til å få store utfordringer i et universitets- og høyskolelandskap hvor det blir flere større konkurrenter, er jeg ikke i tvil om.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:46:23]: Statsråden har skrevet at han vil kreve at alle lærerutdanningsinstitusjoner skal tilby masterutdanning i minimum to av de tre prioriterte fagene – norsk, matte og engelsk. Dette skal institusjonene klare på egen hånd, og det skal være en forutsetning for å kunne tilby en femårig lærerutdanning på masternivå, som for øvrig ikke er diskutert og vedtatt i Stortinget.

I dag kan vi lese i avisen at studenter på lærerutdanninga i Sogn og Fjordane er mest fornøyd med sitt studium. Likevel kan regjeringa risikere å legge ned denne lærerutdanninga og f.eks. den i Østfold, fordi høyskolene ikke har kompetanse som kreves på egen institusjon. Da blir spørsmålet: Hva er det som gir en høyskole som er fusjonert med et universitet, en mer kapabel lærerutdanning enn en høyskole som samarbeider med en annen høyskole?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:47:14]: En av årsakene, tror jeg, til at både styret på Høgskulen i Sogn og Fjordane og også de ansatte ifølge en avstemning som ble tatt der, er relativt positive til å se på muligheten til å slå seg sammen, er nettopp at de ønsker å beholde lærerutdanningen. Når vi sier at vi skal ha en femårig masterutdanning, må vi selvfølgelig sette noen kvalitetskrav til det. Intensjonen bak strukturreformen er likevel at vi skal ha en desentralisert lærerutdanning. Jeg tror en av grunnene til at mange av høyskolene ser at de er nødt til å inngå et samarbeid med enten universiteter eller andre høyskoler, er det å sikre nok ressurser til å bygge opp en ny lærerutdanning, styrke miljøet og være i stand til å rekruttere godt nok. Så må vi selvfølgelig også bruke penger på å styrke lærerutdanningene, f.eks. gjennom flere stipendiater. Det gjør vi i årets budsjett, og det arbeidet er vi ikke ferdig med. De høyskolene som er interessert i å fortsette med lærerutdanning, burde være ekstra opptatt av å se seg om etter partnere.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:48:35]: NOKUT sitt studiebarometer, der 29 000 studenter har gitt svar om opp-

levd studiekvalitet, viser at tre av dei fem beste grunnskulelærerutdanningane i landet tilhøyrrer Høgskulen i Sogn og Fjordane. Det er kanskje ikkje tilfeldig og avvik at elevane ved skulen i Sogn og Fjordane presterer resultat blant dei beste i landet. Likevel vert dette sett bort frå, og mykje andre endringar er eit enormt press for samanslåing. Om ein les utgreiinga for samanslåing, vedtak skal eventuelt fattast, går det fram at frykt styrer mykje av det – frykt for at ein ikkje får stipendiatstillingar, ein fekk ingenting ved tildeling i haust, frykt for at ein ikkje får godkjent masterutdanninga, frykt for represalier, eigentleg frå eigarane, altså Kunnskapsdepartementet, at ein ikkje vert prioritert.

Kan ministeren garantere at departementet ikkje vil drive slik forskjellsbehandling av høgskular som fusjonere, og dei som med gode resultat vel å fortsetje aleine, men i tett samarbeid med andre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:49:42]: For det første mener jeg at det å kalle oppfølging av demokratisk fattede vedtak for frykt for represalier, er en temmelig pussig språkbruk, for å si det forsiktig. Dette har vært utredet i flere runder, også under den forrige regjeringen. Den forrige regjeringen hadde også en ambisjon om strukturreform i høyere utdanning. Det har vært en stortingsmelding, bredt forankret, med bred tilslutning til hovedlinjene om enn ikke til alle detaljene i det. Det er ikke frykt for represalier. Det er en normal demokratisk styring av en sektor. Så er det sagt.

Det er et veldig viktig poeng at man har fornøyde studenter. Det er en veldig viktig del også. Det er en av indikasjonene på om man har et tilbud av god kvalitet. Og jeg tror at Høgskulen i Sogn og Fjordane sannsynligvis har fått til bl.a. tettere oppfølging av elevene, at de er flinke på å gi elevene tilbakemeldinger – mye av det vi vet har noe å si også for god undervisningskvalitet. Så er det andre områder hvor f.eks. Høgskulen i Sogn og Fjordane ikke har like gode resultater, f.eks. når det gjelder forskningspublisering og en del av disse tingene. Jeg tror Høgskulen i Sogn og Fjordane nå ser seg om etter fusjonspartnere og åpner for den prosessen fordi de ønsker å styrke høyskolen sin – ikke svekke den.

Presidenten: Marianne Aasen – til oppfølgingsspørsmål.

Marianne Aasen (A) [10:51:00]: Etter mange av disse sammenslåingene som vi nå har opplevd de siste årene, også under den rød-grønne regjeringa, har det oppstått en del paradokser. En av de største institusjonene i Norge er Høgskolen i Oslo og Akershus. De ønsker å bli et universitet, men kan foreløpig se langt etter det, fordi reglene endres, og det blir stadig vanskeligere å bli universitet i Norge.

Høgskolen i Oslo og Akershus får derimot lov til å kalle seg universitet når de er utlandet, når de er utenfor Norges grenser, og de er blitt medlem av European University Association nylig.

Samtidig er det sånn at mange høyskoler nå har endret skiltet og logoen på veggen. De som aldri hadde hatt

sjanse til å bli universitet, er nå en del av NTNU eller en del av universitetet i Bodø, det kan være Høgskolen i Nesna eller Høgskolen i Gjøvik – gode institusjoner, men universitet er det ikke. Hva er statsrådens kommentar til det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:52:00]: Årsaken til det paradokset ligger mer enn ti år tilbake i tid. Stortinget bestemte seg for i praksis å oppheve det som var et veldig klart skille mellom høyskoler og universiteter. Den tannkremen er ute av tuben. Det betød også at man i løpet av noen få år fikk en del nye universiteter som i praksis, i hvert fall med årenes utvikling, ikke var vesensforskjellige fra noen av de største høyskolene våre.

Så er det slik at vi har skjerpet kravene for å bli universitet. Vi har også vurdert andre alternativer, f.eks. frislipp, men det er jo ikke det å kalle seg universitet som er det avgjørende, det er de faglige fullmaktene man får ved å få tildelt universitetsstatus som er avgjørende. Vi mener at det er viktig at vi er strenge og har klare krav for å gi de faglige fullmaktene.

Så vil det bli noen paradokser ved at sterke institusjoner også til en viss grad har fusjonert med svake institusjoner. Men jeg mener at summen alt i alt gir et universitets- og høyskolelandskap som blir bedre i stand til å løse store samfunnsutfordringer enn det vi har hatt tidligere.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Terje Breivik (V) [10:53:23]: Spørsmålet mitt går òg til statsråd Røe Isaksen.

Den låge oljeprisen har medført at mange vert permitterte eller mistar jobben – spesielt ille er det på Vestlandet, i heimfylket mitt, Hordaland, men ikkje minst i nabofylket i sør, Rogaland. Der er arbeidsløysa no oppe i 4,9 pst., og situasjonen vert stadig meir alvorleg.

I starten av krisa veit me at mange fekk jobb ein annan stad etter at dei vart permitterte, og lenge hadde andre bransjar hatt behov for den kompetansen som var i oljesektoren, og dei aller fleste fekk seg jobb innan tre–fire månader. No melder Nav om at det går lengre og lengre tid til folk får seg ny jobb, og det er stadig nye permitteringar og oppseiingar.

Dei som mistar jobben i desse tider, får sjølv sagt ein annan økonomisk situasjon enn dei er vande med frå før, men for mange er det likevel det ikkje å ha ein jobb å gå til og ikkje å ha ein plan eller ei oppgåve i kvardagen som er det aller verste.

Me veit at mange av dei som no mistar jobben i oljesektoren, ikkje skal tilbake dit, men at dei heller finn seg arbeid innanfor andre område. For mange betyr det i praksis at dei anten må oppdatera utdanninga si og fylla på litt, eller at dei rett og slett må ta ny utdanning.

Regjeringa har varsla endringar i regelverket, sånn at dei som allereie er i gang med studium, får fullføra desse utan å mista dagpengar. Regjeringa gjer òg endringar som gjer at ein kan få utbetalt dagpengar om ein tek studiar som er moglege å kombinera med full jobb. Det er veldig bra. I budsjettforliket fekk Venstre, saman med regjerings-

partia og Kristeleg Folkeparti, òg løyvd pengar til 550 nye studieplassar.

Spørsmålet til statsråden er om utdanningsinstitusjonane er rigga til å handtera og avhjelpa den krisesituasjonen mange er i no, og om utdanningsinstitusjonane har rammevilkår og handlingsrom til å gje dei som no er, og dei som vert, arbeidslause, den kompetansen dei treng for å fortsetja i arbeidslivet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:55:33]: Jeg er glad for at representanten var inne på det, at en av de aller viktigste satsingene som samarbeidspartiene har gjort, har vært en massiv satsing på forskning og utvikling, noe som ikke minst Venstre har vært opptatt av. Det er det også veldig viktig å få frem i møtet med den økende arbeidsledigheten på Sørlandet og Vestlandet særlig, at hvis ikke alle kan gå tilbake til jobbene de hadde, må vi skape nye arbeidsplasser i privat sektor, og forskning og utvikling er en forutsetning for det.

Så er spørsmålet: Hva kan universitetene og høyskolene gjøre? Vi svarer delvis nå, sammen med samarbeidspartiene, med noen flere studieplasser, men jeg mener det er helt avgjørende at universitetene og høyskolene selv svarer på de utfordringene de ser i sin region og i sitt arbeidsmarked. Vi har universiteter og høyskoler som ikke er detaljstyrte fra politisk hold, som ikke blir detaljstyrte fra departementet, men som har stor autonomi til å foreta prioriteringer f.eks. innenfor studieporteføljen sin. En helt naturlig del av den autonomien er at når man ser at det oppstår nye behov, enten det er for omskolering, for nye studieplasser eller for andre typer utdanninger i sin region eller nasjonalt, svarer man på det. At vi bruker de ressursene, at universitetene og høyskolene tar det oppdraget som de har bedt om å få, og at de bruker den autonomien de har bedt om å få, til nettopp å svare på store samfunnsutfordringer og levere de utdanningene som arbeidslivet trenger, mener jeg er minst like viktig som at vi bevilger penger til nye studieplasser.

Terje Breivik (V) [10:57:12]: Eg takkar statsråden for eit svar som eg verkeleg likte ånda i. Så er sjølvstøtt spørsmålet om dagens system er fleksibelt nok og gjev stor nok autonomi. Vert ein permittert i dag, har ein tid fram til 15. april på å finna fram vitnemål frå vidaregåande skule og søkja på eit studium. Så må ein venta til 20. juli før ein får vita om ein får studieplass, og ein eller annan gong, ca. midt i august, kan ein begynna på det studiet som skal gje ein den kompetansen som ein treng for å fortsetja i arbeidslivet.

Så det går altså mange månader frå ein vert arbeidslaus til ein kan begynna på studiet. I tillegg må ein konkurrera på karakterar frå vidaregåande skule.

Spørsmålet, som er i same ånda som det førre svaret frå statsråden, er eigentleg om statsråden vil sjå på om opp- takstidspunkt og kriteria – altså dagens autonomi – er tilpassa den situasjonen me er i no, og om utdanningsinstitusjonane, spesielt i regionar som er hardt ramma, bør setjast i stand til å møta dette på ein endå meir fleksibel måte.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:58:23]: Det er ikke helt presist: Hvis man har vært i arbeidslivet i 15 år, er det ikke slik at man bare konkurrerer på bakgrunn av vitnemålet sitt fra vidaregåande skole. Systemet vårt er litt mer avansert enn det. Det er muligheter for realkompetansevurdering, alderspoeng og en del andre ting.

Punkt nr. 2 er at jeg synes at institusjonene – særlig på Sørlandet og Vestlandet – har vært relativt fleksible, f.eks. da vi opprettet flere PPU-plasser, altså pedagogikkplasser, sånn at f.eks. arbeidsledige ingeniører kunne ta en omskolering og gå inn i skolen. Da var de relativt raske til å svare på det.

Vi må – på samme måte som Arbeids- og sosialdepartementet – hele tiden følge grensdragningen mellom Nav og utdanning, og nå har vi gjort noen endringer på det. Så vi må også hele tiden se om det er noe i systemet vårt, f.eks. knyttet til opptakskrav, kriterier eller studiestart, som vi kan gjøre noe med.

Til slutt har jeg lyst å nevne fagskolene, som er rigget for nettopp denne typen kortere omskolingskurs ... (presidenten klubber.)

Presidenten: Det er jeg ikke sikker på at det blir tid til. Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ketil Kjenseth.

Ketil Kjenseth (V) [10:59:43]: Erfaringen fra finanskrisen, fra min region og særlig Raufoss-industrien, var at mange var i et utdanningsløp da krisen rammet – der de sto i en situasjon hvor de mistet jobben og måtte over på trygdeordninger, måtte de velge mellom å avslutte utdanningsløpet eller å beholde trygdeordningen. Det er en situasjon som er vanskelig. På Vestlandet nå er det ekstra vanskelig at det utdanningsløpet man kanskje er inne i, ikke nødvendigvis kvalifiserer for en jobb som er der når man kommer ut igjen. Så muligheten til å veksle underveis er én av diskusjonene – men også muligheten til å fortsette et utdanningsløp uten at det går på bekostning av trygdeordninger.

Det siste jeg ønsker å spørre om, er på en måte omstillingskapasiteten i høyskolesektoren og også i vidaregåande skole, fleksibiliteten til å ta inn, men også implementere utstyr fra den industrien som nå står litt stille.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:00:51]: Det siste spørsmålet er jeg ikke helt sikker på om jeg klarte å fange.

Når det gjelder forholdet mellom utbetaling av f.eks. arbeidsledighetstrygd og utdanning, har jo akkurat arbeidsministeren – det er arbeidsministeren som bestemmer over trygdene og utbetalingene – kunngjort at det blir endringer der, nettopp for å sikre at hvis man har startet på en utdanning, skal man få lov til å fullføre den uten at det skal gå på bekostning av f.eks. arbeidsledighetstrygden. Det er veldig bra.

Så vet jeg også at flere institusjoner har tilpasset sammensetningen av studieprogrammene sine. For eksempel: Selv om olje og gass kommer til å forbli en veldig viktig næring i Norge fremover, kan det jo hende at man må se på innholdet i en del av de mer petroleumsrelaterte utdanningene for å bredde dem lite grann. Det vet jeg f.eks. Univer-

sitetet i Stavanger har gjort. På den måten foregår det mye dynamisk og bra i universitets- og høyskolesektoren.

Presidenten: Marianne Aasen – til oppfølgingsspørsmål.

Marianne Aasen (A) [11:01:58]: Det er mangel på gode realfagslærere, og det er mange med realfagskompetanse som nå møter arbeidsledighet. Praktisk-pedagogisk utdanning er et tilbud som skal sørge for at folk med spesiell kompetanse skal kunne få undervisningskompetanse. Men ikke alle har full pott av studiepoeng, slik det kreves. Noen institusjoner tillater derfor at studenter kan tas opp under visse betingelser og fylle på med fag mens de er studenter og tar PPU-studiet, men ikke alle. Institusjonene bestemmer dette selv.

Nå har statsråden i svaret til Venstre begrunnet hvorfor han synes det er naturlig. Da er mitt spørsmål: Hvordan i all verden kan en statsråd sitte og akseptere det – og ikke ville bruke makta si til å løse et stort problem for dem som er arbeidsledige, og som i stedet er nødt til å være avhengige av flaks og av at de bor i det rette distriktet for å kunne få dette tilbudet, som burde vært gitt til alle mennesker i Norge, om de ønsket det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:02:59]: Mitt prinsipp er veldig enkelt – det er at innenfor de nasjonale rammene som finnes, er det institusjonene selv som er ansvarlige for kvaliteten på sitt tilbud, og da er det også de som må være de fremste til å vurdere kvaliteten på og kunnskapen til de studentene som kommer inn.

Når det er sagt: I forbindelse med de nye PPU-plasene og nettopp intensjonen om at flere som f.eks. har mistet jobben i offshore og har ingeniørbakgrunn, realfagsbakgrunn, skal kunne gå inn i skolen, sendte vi den 10. september 2015 et brev til institusjonene med følgende presisering:

Dersom en sivilingeniør mangler den nødvendige faglige fordypning i et fag for å kunne undervise, bør det legges til rette for at søkerne får mulighet til å ta nødvendig tilleggsgutdannning parallelt med PPU.

Vi er kjent med at NTNU f.eks. har gjort en faglig vurdering av hvilke tilleggsgutdanninger som er nødvendige for å fylle de faglige kravene. Så vi oppfordrer institusjonene til å gjøre det, men det er ikke aktuelt for meg å gå inn og instruere institusjonene om å gjøre noe som de mener vil senke deres faglige krav.

Presidenten: Anne Tingelstad Wøien – til oppfølgingsspørsmål.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:04:13]: Akkurat dette med studier, dagpenger og permitteringer tok vi opp med statsråd Eriksson før krisen eskalerte på Vestlandet, så jeg er glad for den oppfølginga som regjeringa har gjort.

Men så sa statsråden i januar at det aldri har vært så mange videreutdanninger å velge i for lærere. Det var 8 500 lærere som søkte videreutdanning i fjor, 5 000 fikk tilbud. I tillegg avskiltet Stortinget i juni 30 000–40 000

lærere som også skal inn i videreutdanning. Høyskoler og universiteter er fullt opptatt med fusjoner, og lærerutdanninga skal forandres og innføres og gjøres om til femårig utdanning innen 2017. Fagskoleåret 2015 ble avlyst og skal komme i år, men ikke før til høsten, har vi fått høre. Jeg lurer på om statsråden kan garantere kvalitet i tilbudet for alle som nå skal inn i høyskolesystemet. For det gjelder ikke bare å fylle på med plasser, vi må ha kvalitet i studiet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:05:20]: Jeg håper representanten kan gi den listen over alle tiltakene som regjeringen har satt i gang, til representanten Lysbakken, som har kalt meg for en idéløs administrator. Det var en god illustrasjon på alt vi gjør i skole- og utdanningspolitikk.

Så må vi – når vi videreutdanner – hele tiden gjøre alt vi kan for å sikre kvalitet. Og hva er det vi gjør? Vi spør alle lærerne ganske grundig om de var fornøyd med kvaliteten og om hva som kan gjøres bedre – gode evalueringer. Alt i alt viser det seg at nesten alle lærere – de aller, aller fleste – er fornøyd med kvaliteten på tilbudet de får. Der de ikke er fornøyd, går Utdanningsdirektoratet direkte inn som betaler og jobber sammen med institusjonen for å få kvaliteten opp. Det er måten vi sikrer at kvaliteten på tilbudene som gis, er god nok.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:06:22]: En særlig bekymringsfull tendens som vi merker særlig på Vestlandet akkurat nå, er den økende ungdomsarbeidsløsheten. Som vi alle vet, er det særskilt alvorlige med ungdomsarbeidsløshet at for mange av dem som blir arbeidsløse i ung alder, ikke kommer inn i yrkeslivet igjen. Derfor har SV foreslått en ny og forbedret ungdomsgaranti der arbeidsløse under 25 år skal ha rett til arbeid, tiltak eller utdanning innen tre måneder. Mitt spørsmål går egentlig på det. Dette er selvfølgelig et ansvar som statsråden deler med flere andre statsråder, men: Vurderer regjeringen nå forbedringer i ungdomsgarantien? Og: Er Kunnskapsdepartementet klar til å bidra til det i så fall?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:07:13]: Vi vurderer flere endringer, og Kunnskapsdepartementet er mer enn klar for å bidra til å bekjempe ungdomsledigheten. Det handler om å rigge utdanningssystemet, det handler om fagskolene og det handler også om lærlingplass og fagutdanningen vår, som er en veldig viktig del av dette. Så har jeg alltid vært litt skeptisk til disse garantiene. Det er jo stort sett Arbeiderpartiet som har kalt sine politiske løfter for garantier, og så har det alltid vist seg i praksis at det slett ikke er noen garanti. Ungdomsgarantien har vel ikke blitt holdt – i betydningen av at alle har fått garantien oppfylt – én eneste dag siden den ble lansert. Så hvis hensikten med en garanti er å presse systemet til å jobbe bedre, kan det i og for seg være bra. Hvis hensikten er å score et politisk poeng fordi man kaller noe en garanti, som i realiteten ikke er det, mener jeg at denne regjeringen ikke skal gjøre det.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål. Representanten Audun Lysbakken kan bli stående for han har neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:08:17]: Det kan statsråd Røe Isaksen også!

Statsråden har i grunnen oppsummert min hovedkritikk av ham selv allerede, så jeg trenger ikke å bruke tid på det. Men jeg vil gjerne spørre statsråden om det lekseopprøret som nå brer seg rundt om i landet. Vi ser en rekke foreldre-reaksjoner, både lokale og nasjonale, der foreldre ønsker seg forsøk med andre måter å organisere øvingsarbeidet på, både fordi for mange barn ikke får hjelp med øvingsarbeidet sånn som dagens hjemmelekser fungerer, og fordi barnefamilier i tidsklemmen opplever veldig mye stress og mas rundt leksene. Vi ser også at stadig flere lærere engasjerer seg for å prøve nye måter å organisere øvingsarbeidet på, fordi de forsøkene som har vært rundt om i landet, bl.a. viser at det å gjøre lekser på skolen med lærere til stede gir en bedre mulighet til å følge opp de elevene som sliter mest, men også de elevene som gjør det best – og dermed bedre muligheter til tilpasset opplæring. Derfor er en sentral del av SVs plan for en heldagsskole, som statsråden er imot, at det skal være rom for å legge hjemmeleksene inn i skoledagen, sånn at det i stedet blir skolelekser med lærer til stede. Det er SV alene om. Men rundt om i landet foregår det jo nå forsøk. Min gamle barneskole, Møhlenpris i Bergen, fikk støtte fra Røe Isaksens partifeller i det avgitte byrådet i Bergen til å prøve dette i høst, og Tromsø kommune har varslet omfattende forsøk. Derfor er mitt spørsmål om lekseopprøret gjør inntrykk på statsråden, og om han er positiv til forsøk med skole uten hjemmelekser.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:10:23]: Det har nok vært sterkere opprørsbølger i løpet av SVs historie enn akkurat dette lekseopprøret. Jeg tror ikke jeg ville kalt det lekseopprør, for å være helt ærlig, men jeg ser at det er en diskusjon om lekser. Det formelle regelverket er slik at det er ikke statsråden eller politikerne som bestemmer om en skole skal ha lekser eller ikke. Det er et pedagogisk valg, altså er det lærerne og skolene som bestemmer det. Så er det noen prinsipper for god leksegivning. Det er at leksene ikke skal være nytt stoff, det skal være repetisjon, og det må selvfølgelig heller ikke være for mye – og der tror jeg det er en del å gjøre på de forskjellige skolene. Det betyr at hvis lærerne på en skole mener at de kan gi bedre undervisning, og at elevene kan lære mer ved at man organiserer leksene på en annen måte, eller ikke har lekser, har de anledning til å gjøre det.

Jeg er for lekser. Jeg er for lekser fordi jeg er så naiv og gammeldags at jeg tror at øving hjelper. Jeg tror at det fungerer å øve på ting for å bli bedre i det. Jeg tror det gjelder når man skal gå på ski, jeg tror det gjelder når man skal spille piano, jeg tror det gjelder i språk, jeg tror det gjelder i matematikk, jeg tror det gjelder i samfunnsfag – jeg tror til og med det gjelder i et fag som mat og helse. Hvis man lager litt mat hjemme, er det lettere å lære seg å gjøre det enn hvis man bare gjør det på skolen. Så jeg er for lekser,

og det er også dokumentert flere steder at lekser, hvis de gis på riktig måte, kan ha en positiv effekt.

Så er det en tanke blant noen om at hvis man bare tar vekk leksene, vil man nærmest fjerne et av de store problemene i skolen, nemlig at foreldrenes bakgrunn har altfor mye å si. Jeg tror det helt motsatte kommer til å skje. Jeg tror at de foreldrene som garantert kommer til å lese for barna sine uansett, det er de foreldrene som er «mest ressurssterke». De kommer til å fortsette å gjøre lekser med barna enten de får beskjed om det fra skolen eller ikke. De som står i faresonen da, er de som man ikke klarer å mobilisere ved at man har med seg en hjemmelekse fra skolen, f.eks. at barn og foreldre skal lese sammen et kvarter eller 20 minutter hver dag.

Audun Lysbakken (SV) [11:12:25]: Også jeg er for lekser. Dette er ikke en diskusjon om for eller mot øvingsarbeid, det er en diskusjon om hvordan vi organiserer øvingsarbeidet – om det skal gjøres hjemme, der det er foreldrene som skal følge opp, eller om det skal gjøres på skolen, slik at alle får den samme muligheten til oppfølging fra en kvalifisert lærer. Vi er ikke for en skole uten lekser, vi er for en skole med skolelekser istedenfor hjemmelekser.

Jeg tror statsråden undervurderer styrken i det engasjementet som er ute blant folk. Det er en enorm oppslutning om en rekke ulike aksjoner for dette. Infact gjorde en meningsmåling i juni som viste at 65 pst. støttet forslaget om å utvide skoledagen med 1 time for at hjemmeleksene kan gjøres på skolen med lærer til stede.

Jeg tenker at det å være konservativ kan ikke bety at man er mot forandring. Mitt enkle spørsmål er om statsråden – jeg skjønner at han ikke vil endre dagens system – vil vurdere å ta initiativ til forsøk (presidenten klubber) med en annen måte (presidenten avbryter) å gjøre leksene på.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:13:33]: Jeg tror at oppslutningen om dette er f.eks. høyere enn oppslutningen om SV, så det er nok et potensial i denne saken.

Mitt poeng er at i mange år har det vært en diskusjon om lekser, og jeg tror at den aller beste til å vurdere dette er skolen – pedagogene og de som er faglig ansvarlige. Det betyr også at hvis en skole, lærerne – de i profesjonen på en skole – ønsker å ha forsøk med dette, behøver de ikke engang å sende en søknad til departementet, de kan rett og slett gjøre det.

Vi har en leksehjelpsordning. Den var veldig rigid under de rød-grønne. Nå er den blitt mer fleksibel, slik at kommunene kan sette inn leksehjelpen der de trenger det. Men evalueringen av denne ordningen viser at den ikke har noen effekt for å utjevne forskjeller basert på barnas hjemmebakgrunn – evalueringen av leksehjelpsordningen viser at den sannsynligvis ikke har noen stor effekt.

Men så skal jeg gi representanten Lysbakken dette: Hvis man innfører heldagsskole – som jeg er imot – hvis alle elevene skal være på skolen til kl. 15, kl. 16 eller noe sânt, mener også jeg at det er fornuftig at man gjør leksene på skolen.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Siv Elin Hansen.

Siv Elin Hansen (SV) [11:14:56]: Forsker ved Statistisk sentralbyrå, Marte Rønning, analyserte matematikk- og naturfagresultatene til over 8 000 norske fjerdeklassinger. Hun fant ut at elever med lav sosioøkonomisk bakgrunn som får mye lekser, gjør det dårligere enn elever med tilsvarende bakgrunn som får mindre lekser. Også andre studier har lignende funn.

Utenfor skolen er det stor forskjell på hvor god hjelp elevene får med øvingsarbeidet. Det har også statsråden sagt tidligere i dag. Jeg lurer på hvilke konkrete grep kunnskapsministeren vil gjøre for å hindre at organiseringen av øvingsarbeidet forsterker sosiale forskjeller – og til og med gir lavere læringsutbytte for en betydelig gruppe elever.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:15:44]: Jeg har allerede nevnt årsakene til at jeg er for lekser. Men systemet er bygd opp slik at dette er et valg som de i profesjonen – lærerne, skoleledelsen – tar. Det er der ansvaret er plassert.

Jeg er skeptisk til de som sier at jo, men fordi lekser gitt på gal måte – særlig hvis det er nye ting man skal gjennomgå – kan forsterke de sosiale forskjellene, skal man dermed fjerne leksene. Jeg tror ikke at veldig mange foreldre vil slutte å gjennomgå skoledagen, skolearbeidet, lese med barna eller gjøre andre ting bare fordi skolen ikke har gitt en eksplisitt beskjed om det.

Men hvis det er slik, er spørsmålet: Hvordan skal jeg som statsråd sikre at alle lærere i Norge gir lekser på en riktig måte? Det er altså at det er repetisjon, at en ikke er avhengig av å få hjelp hjemmefra til å lære noe nytt – da gir en lekser på feil måte. Svaret på det er tillit. Vi har kvalifiserte, godt utdannede lærere i dette landet som fullt ut er i stand til å ta både diskusjonen og denne beslutningen selv.

Presidenten: Tone Merete Sønsterud – til oppfølgings-spørsmål.

Tone Merete Sønsterud (A) [11:17:03]: Arbeiderpartiet er ikke imot lekser, men vi mener det må bli gitt gode lekser. Poenget er at leksene må bli brukt som et virkemiddel for å fremme elevenes læring. Lekser skal ikke være det en ikke rakk å gjøre i skoletida, men tilpassede oppgaver som elevene har nytte av å øve på på egen hånd.

Ikke alle elever har mulighet til å få hjelp og støtte til leksene, som SV også er opptatt av. Da er tiltak som organisert leksehjelp viktig for å sikre like muligheter og bidra, ikke minst, til sosial utjevning. Derfor har vi tatt til orde for å utvikle leksehjelpsordning som en integrert del av skoledagen, slik at elevene kan gjøre seg ferdig med mesteparten av arbeidsoppgavene før de kommer hjem. Dette må også gjelde på ungdomstrinnet.

Hva mener statsråden om en slik ordning? Mener han fortsatt at det bare skal være frivillig og opp til hver enkelt skole, eller kunne man tenke seg at dette ble en mer fast ordning i framtida?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:18:01]: Jeg mener at hvis elevene skal være lenger på skolen, skal det være fordi de har skolefag med en kvalifisert lærer og med faglig innhold. Hvis man skal forstå Arbeiderpartiets forslag, må det være slik at man enten bruker mer av skoletimene i dag på å gjøre lekser, eller at man legger til nærmest en ekstra leksetime som er obligatorisk for alle elevene, hvor en skal gjøre leksene. Da mener jeg det er bedre å legge til fagtimer.

Vi har lagt til flere naturfagtimer i inneværende års budsjett. Vi vet at det f.eks. er mange som mener at det er for få matematikktimer på ungdomstrinnet. Hvis vi skal ha en lengre skoledag, mener jeg at det skal være skoletimer med kvalifiserte faglærere og med et faglig innhold. Så må lærerne – i god diskusjon med andre i profesjonen på den enkelte skole – vurdere hvordan de skal legge opp leksearbeidet. Derfor er mitt svar til de mange elevene jeg møter som ofte tar opp om vi ikke kan gjøre noe med at det er så mye lekser: Ta dette opp med skolen! Dette er ikke et ansvar der Kunnskapsdepartementet kommer til å gå inn og detaljregulere. Her stoler vi på lærernes faglige skjønn.

Presidenten: Vi går til neste og siste hovedspørsmål.

Anette Trettebergstuen (A) [11:19:24]: En av de største nedturene denne regjeringen har gitt velgerne sine, må være gapet mellom barnehageløftene de ga før valget, og det de faktisk leverer i posisjon.

Med barnehageforliket fikk vi en historisk utbygging av barnehageplasser, med lovfestet rett til plass for ettåringer, slik at de skulle være sikret barnehageplass. Vi fikk maksprisen, slik at familiene skulle ha råd til å ha barna sine i barnehagen. Den rød-grønne regjeringen bygde ut barnehageplasser over hele landet, og vi jobbet parallelt med kvaliteten i barnehagene. I 2014-budsjettet tok vi det naturlige neste skrittet og startet på jobben med to barnehageopptak.

Høyres landsmøte ga velgerne et løfte om løpende barnehageopptak. Det står i programmet deres. Representanter fra regjeringspartiet kritiserte i denne valgkampen Arbeiderpartiet for å ville ha kun to opptak. Det holdt ikke for Høyre – de skulle innføre løpende opptak. Velgerne ble lurt. Det første Høyre gjorde i regjering, var å avlyse innføringen av to barnehageopptak og kutte i barnehagebudsjettet. Løpende opptak må velgerne se langt etter – valgløftet er avlyst. Resultatet etter to år med blå-blå regjering er tvert imot lengre barnehagekøer og høyere priser.

Hva vil statsråden si til de velgerne som stemte på Høyre fordi de lovte løpende barnehageopptak? Innrømmer statsråden at dette var valgflesk? Om ikke – hvorfor har vi ikke sett noe til det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:21:04]: Etter noe over to år med denne regjeringen og dette samarbeidsflertallet på Stortinget er det flere plasser i barnehagene i dag enn det var under de rød-grønne. Det er rekordhøy satsing på kvalitet og innhold i barnehagene, og kanskje aller viktigst: De som har dårligst råd i det norske samfunnet, har fått en moderasjonsordning – de har fått billigere barne-

hageplasser. Man er ikke avhengig av velvilje fra lokale politikere, det er en rett for alle foreldre i Norge. Det var også det partiene gikk til valg på – at det skulle være billigere barnehageplasser for dem som hadde dårligst råd.

Så er det helt riktig at både Høyre og Fremskrittspartiet hadde i sine programmer at man skulle ha et mer løpende opptak. Måten å gjøre det på er å gi kommunene midler til flere plasser. Så må kommunene disponere dette slik at man f.eks. kan ta imot barn som ikke formelt sett har rett til barnehageplass basert på det de rød-grønne i sin tid mente var full barnehagedekning.

Vi har etter budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre – ikke minst takket være innsats fra Kristelig Folkeparti – også fått flere barnehageplasser igjen. I 2016 kommer det midler til 3 400 nye barnehageplasser. Det betyr at etter det budsjettforliket er det også mulighet til å utvide grensen. Det var ikke regjeringens primærstandpunkt, men det er et kompromiss mellom de fire samarbeidspartiene og et gjennomslag for Kristelig Folkeparti og Venstre. Det betyr at barn som er født i september og oktober, også vil få plass. Samtidig betyr det at kommunene har mulighet til å ha mer fleksibilitet også for barn som ikke formelt sett har rett til plass.

Anette Trettebergstuen (A) [11:22:53]: Mens barnehagekøene gikk ned under den rød-grønne regjeringen, vokser køene under denne regjeringen. Barnehagekøen er nå på over 8 000 barn. Det er resultatene etter to år med denne blå-blå regjeringen. I tillegg har prisene gått opp for de fleste. Dette er milevis fra de barnehageløftene de ga velgerne før valget.

Det var Venstre og Kristelig Folkeparti som i budsjettforliket fikk tvunget regjeringen til å gi rettigheter til barnehageplass også for dem født i september og oktober. Arbeiderpartiet går lenger og gir rettigheter til alle født før nyttår.

I valgkampen sa representanter for regjeringspartiet Høyre: Høyre setter mennesker foran systemet. Vi vil ha løpende opptak hele året istedenfor datohysteriet med rettigheter til en bestemt dato.

Jeg spør igjen: Hvordan synes statsråden det er å ikke klare å levere løpende opptak, men tvert imot bli tvunget av Venstre og Kristelig Folkeparti til å bedre lite grann på det han før valget kalte datohysteriet og ville bort fra?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:23:57]: Jeg har aldri kalt dette datohysteri, men det er mulig at noen andre har gjort det.

Jeg mener at samarbeidspartiene – regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre – fører en offensiv barnehagepolitikk om nettopp det at man bevilger penger til flere plasser, samtidig som vi gjør noe med kvalitet og innhold, samtidig som vi satser rekordmye. Vi har nesten doblet bevilgningene til innhold og kvalitet – over 400 mill. kr nå – for det har også noe å si hva slags tilbud barna får.

Så er det helt riktig at regjeringens hovedmodell var å gi kommunene flere barnehageplasser, og at kommunene skulle disponere disse, slik at de fikk mulighet til mer løpende opptak. Grunnen til det var at kommunene kjen-

ner best den lokale situasjonen, og det ville bety at de kommunene som hadde løpende opptak i dag – for det er det mange kommuner som har – kunne være enda rausere og de kommunene som var like i nærheten kunne da innføre reelt sett løpende opptak. Men jeg lever også mer enn godt nok med satsingen som kommer nå, med 3 400 nye barnehageplasser, med en utvidet rett for barna, samtidig som det er en rekordhøy satsing på kvalitet.

Presidenten: Vi har tid til to oppfølgingsspørsmål – først Sonja Mandt.

Sonja Mandt (A) [11:25:16]: Regjeringa fikk klar beskjed fra sine representanter på Stortinget om å komme tilbake med et bedre opplegg for foreldrene til ettåringer. Det kom en liten forbedring, med utvidet opptak til 31. oktober, men uten ekstra penger til kommunene. Vi vet at det kommer til å koste, og særlig der køene er størst. Dette forslaget er nøyaktig det samme som Høyre og Fremskrittspartiet tidligere mente var formynderi, og et forslag som var identisk med Arbeiderpartiets forslag om å starte opptrapping mot to opptak, men vi la inn pengene som trengtes.

Etter drøyt to år får altså barnefamiliene et litt bedre tilbud, et tilbud som i 2013 var altfor dårlig for Fremskrittspartiet og Høyre. Kommer statsråden til å sørge for at det kommer penger til utvidet opptak og ytterligere utvidet opptak i tråd med Stortingets vedtak, eller kommer kommunene selv til å måtte ta regninga som pålegges dem nå?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:26:11]: Det kommer penger. I budsjettet for i år er det satt av 740 mill. kr til 3 400 nye barnehageplasser. Det er penger som kommunene får til å opprette flere barnehageplasser, så det er ikke noen tvil om at her kommer det penger med. Det hjelper ikke bare å si det, man må også gi penger til kommunene, slik at de kan bygge ut flere barnehageplasser.

Presidenten: Geir Jørgen Bekkevold – til oppfølgings-spørsmål.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:26:43]: Kristelig Folkeparti mener at alle barn over ett år må få samme rett til barnehageplass, uavhengig av når på året de er født. Vi er veldig glad for at regjeringen nå følger opp budsjettforliket. Flyttingen av datogrensen med to måneder kommer til å bety mye for mange familier, men det er bare et skritt på veien. Vi er ikke i mål før køene er borte også for ettåringer, først da har familiene reell valgfrihet.

Så mitt spørsmål er: Kan statsråden forsikre Kristelig Folkeparti om at vi skal komme i mål i denne stortingsperioden med å legge til rette for at alle foreldre som ønsker barnehageplass, skal få det når de trenger det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:27:25]: Jeg kan ikke forsikre om hva som vil komme i kommende budsjetter. Det skulle jeg ønske jeg kunne gjøre, da hadde livet som statsråd vært mye lettere, men det er det ikke mulig å gjøre. Men jeg synes at folk der ute og foreldre med barn i

barnehagen har – jeg hadde nær sagt – fått begge deler. De har fått økt kvalitet, som jeg hele tiden har sagt har vært regjeringens aller viktigste løft, at vi skal ha høy kvalitet på tilbudet som gis til barna, med kompetente ansatte, med flere barnehagelærere osv. I tillegg har vi gjennom budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre fått styrket satsingen, som regjeringen har lagt inn, på flere barnehageplasser. Og så har vi også blitt enige om at vi skal bruke de flere plassene som kommunene får, til å utvide datogrensen. Så får vi se hva som kommer i kommende budsjetter, men det er en felles intensjon for alle samarbeidspartiene at det skal bli bedre tilgang til barnehage enn i dag, og da er ikke minst det vi har gjort på moderasjon, et veldig viktig bidrag til det også.

Presidenten: Sak nr. 1 er dermed ferdigbehandlet.

S a k n r. 2 [11:28:35]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

De foreslåtte endringene i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Helga Pedersen til kommunal- og moderniseringsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 2, fra representanten Jan Bøhler til utenriksministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Spørsmål 3, fra representanten Heikki Eidsvoll Holmås til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Spørsmål 7, fra representanten Anne Tingelstad Wøien til kunnskapsministeren, blir – etter anmodning fra statsråden – flyttet og besvart etter spørsmål 1, som skal besvares av samme statsråd.

S p ø r s m å l 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Helga Pedersen til kommunal- og moderniseringsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren som rette vedkommende.

Helga Pedersen (A) [11:29:11]: «Til tross for mange tiltak og en positiv utvikling de siste årene, er samisk språk fortsatt i en utsatt situasjon. Å sikre tilstrekkelig samisk-språklige barnehager er noe av det mest målrettede man kan gjøre for å sikre at nye generasjoner kan føre språket videre. Foreldre i Alta er fortvilet fordi det ikke er nok samiske barnehageplasser for å gi et tilbud til deres barn.

Ifølge NRK Finnmark 18. januar står 17 barn i kø for plass.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre flere samiske barnehageplasser?»

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:29:45]: Det er viktig for Norge å ta vare på samisk språk, kultur og tradisjoner. Regjeringen har som mål at den samiske befolkningen skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsnivå. Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor. Dette understrekes både i barnehageloven og i rammeplanen.

Kommunenes ansvar for barnehagetilbudet til samiske barn er regulert i barnehageloven § 8 tredje ledd. Det følger av denne bestemmelsen at kommunen har ansvar for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Formuleringen samiske distrikt sikter til forvaltningsområdet for samisk språk. Forvaltningsområdet for samisk språk omfatter kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana, Kåfjord, Lavangen, Tysfjord, Røyrvik og Snåsa. Alta kommune er ikke omfattet av det samiske forvaltningsområdet. Etter barnehageloven har Alta kommune derfor heller ikke plikt til å tilby samiske barnehageplasser til samiske barn i kommunen.

I andre kommuner enn de som inngår i samiske distrikt, skal forholdene imidlertid legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur. Kommunen skal altså legge til rette for at samisk språk og kultur også er en del av barnehageinnholdet til samiske barn utenfor det definerte samiske forvaltningsområdet, dersom foreldrene ønsker dette.

Innholdet i barnehagetilbudet til samiske barn utenfor samiske distrikt skal tilpasses barnas samiske bakgrunn. Dette innebærer at samiske barn og foreldre har rett til å forvente at barnehagens ansatte har kjennskap til og legger vekt på at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Utenfor det samiske forvaltningsområdet stilles det ingen krav til at det skal være samisktalende personale i barnehagen, men så langt som praktisk mulig skal det legges til rette for at barna også kan få møte sin samiske kultur og sitt samiske språk i egnet form. Hva som er praktisk mulig å få til, vil bero på lokale forhold.

Jeg har forståelse for at foreldre med samiske barn gjerne vil at barna skal gå i samiske barnehager. For samiske barn er tidlig og god språkstimulering avgjørende for å videreutvikle og bevare samisk språk. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har nedsatt et samisk språkutvalg som skal redegjøre for gjeldende ordninger, tiltak og regelverk knyttet til de samiske språkene. Regjeringen vil vurdere videre oppfølging når språkutvalgets innstilling foreligger.

Sametinget forvalter midler hvor det kan søkes om øko-

nomisk støtte for tilrettelegging i den enkelte kommune og barnehage, uavhengig av hvor i landet barnehagen ligger. Som lokal barnehagemyndighet har kommunen ansvar for å påse at barnehagetilbudet til samiske barn utenfor samiske distrikt tilpasses barnas samiske bakgrunn. Jeg vil oppfordre til et godt samarbeid mellom kommunen og foreldrene for å tilrettelegge for at de samiske barna får et så godt barnehagetilbud som mulig.

Helga Pedersen (A) [11:32:47]: Jeg takker for svaret, men det var ikke et svar på mitt spørsmål. Vi hørte her i den forrige runden at regjeringen løper fra barnehageløftene som de ga i valgkampen i 2013, og de overlater ansvaret for barnehageutbyggingen til kommunene. Det rammer alle dem som trenger barnehageplass for sine høstbarn, men det rammer også samiskspråklige barn, som er særlig utsatt når kommuneøkonomien skranter og plassene mangler. Samisk er i internasjonal sammenheng et truet språk, sørsamisk er alvorlig truet. Barnehage og skole, der barna tilbringer mesteparten av dagen, er av helt avgjørende betydning for å ta vare på og utvikle samisk språk.

Regjeringen har sagt at språk er noe man prioriterer – det ser vi ikke resultatene av. Tvert imot har vi sett at Sameskolen for Midt-Norge er lagt ned for å spare 3 mill. kr, et alvorlig tilbakeslag, og satsingen på samiske barnehager lar vente på seg. Derfor spør jeg én gang til: Hva vil regjeringen konkret gjøre for å sikre nok samiske barnehageplasser?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:33:55]: Nå oppfatter jeg at representanten løfter dette fra å dreie seg om samiske barnehageplasser, som jeg jo har svart på – altså grenseoppdragningen mellom ansvaret innenfor de samiske områdene og utenfor de samiske områdene – til å dreie seg om barnehageplasser generelt og eventuelle utslag det får i Alta. Som jeg har sagt tidligere, i forrige sak, kommer det i 2016 penger til 3 400 nye barnehageplasser. Det vil også Alta kommune få. Det vil også kunne få ned eventuelle køer at regjeringen nå satser – sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre – på flere barnehageplasser og gir de pengene til kommunene. Det er helt naturlig at vi overlater til kommunene å drive barnehageutbygging. Jeg tror ikke jeg har hørt noe forslag om at det er staten som skal drive med det.

Når det gjelder satsingen på språk, har regjeringen akkurat lansert en stor, ny språksatsing som heter Språkløyper, hvor også samisk er inkludert.

Helga Pedersen (A) [11:34:59]: Det jeg opplever at kunnskapsministeren her gjør, er å si at det er kommunene som har ansvaret – punktum. Jeg ønsker meg en mer offensiv tilnærming på dette området.

Jeg er veldig klar over det skillet som finnes mellom kommunene innenfor det samiske forvaltningsområdet og de som er utenfor det samiske forvaltningsområdet. Saken i dag er at mange samiske barnefamilier bor i de større byene utenfor det samiske forvaltningsområdet i hele eller deler av livet, og derfor er det ekstremt viktig at man følger opp med målrettede tiltak der.

Jeg hører at regjeringen er veldig tilfreds med satsingen på barnehager og med kommuneøkonomien, men det stemmer ikke overens med det Alta kommune sier, for de sier at dette har de dessverre ikke penger til å gjennomføre. Det er vel og bra med samarbeid mellom foreldre og kommune, men det hjelper ikke når kommunene ikke har penger. Derfor er min klare oppfordring til regjeringen: Sats på dette, ha større ambisjoner, styrk kommuneøkonomien, og legg på plass nok plasser til ... (presidenten klubber).

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:36:06]: Jeg er aldri tilfreds med det vi får til. Vi har veldig mye igjen å gjøre, men jeg mener at vi har fått til gode resultater, også på barnehageområdet, og da er det verdt å påpeke at også Alta kommune vil få nytte godt av samarbeidspartienes satsing på 3 400 nye barnehageplasser neste år.

Grunnen til at jeg konstaterer at kommunene har ansvaret, er at kommunene har ansvaret. Så er det noen ting vi kan gjøre fra nasjonalt hold, bl.a. opprette flere barnehageplasser, men dette er et kommunalt ansvar. Jeg kjenner ikke kommunebudsjettet til Alta kommune i detalj, men det er sånn at ingen kommune kan fritas eller løpe bort fra sitt lokale ansvar for å prioritere, heller ikke Alta kommune. Hvis de har valgt å prioritere på en måte som gjør at denne situasjonen har oppstått, er det også de lokale politikerne som har ansvaret for dette, som må stå til ansvar for det. Men regjeringen gir altså – sammen med samarbeidspartiene – bidrag i form av flere barnehageplasser og en satsing på språk.

Presidenten: Da går vi til spørsmål 7.

Spørsmål 7

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:37:20]: Mitt spørsmål er:

«Hvordan vil statsråden sikre like god kvalitet i lærerutdanninga ved selvakkrediterende universitet og høyskoler som godkjenner egen utdanning, som ved høyskoler som må godkjennes gjennom NOKUT?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:37:38]: Kvalitet i de nye lærerutdanningene er helt sentralt om vi skal lykkes med ambisjonene for norsk skole, og akkreditering av de nye lærerutdanningene vil skje i tråd med de føringer som Stortinget har gitt om dette i lov om universiteter og høyskoler. Institusjonene som har myndighet til det, kan selv akkreditere sine masterstudier, andre må søke NOKUT om akkreditering. De to prosessene er likestilte i norsk regelverk.

Universiteter kan selv akkreditere sine masterutdanninger. I tillegg kan høyskoler akkreditere masterutdanninger på fagområder der de har doktorgradsprogrammer. Det er NOKUT som må vurdere om masterutdanning kommer inn under fagområdet for doktorgraden.

Alle institusjoner har ansvar for kvaliteten på egne utdanninger og er pålagt å ha et tilfredsstillende internt sy-

stem for kvalitetssikring. Ved selvakkreditering er det styret ved institusjonen som har ansvar for akkrediteringen, og som må stille de samme høye kravene til utdanningene som NOKUT gjør. Jeg har tillit til at de selvakkrediterende institusjonene ivaretar dette.

Det er NOKUT som har det samlede ansvaret for akkreditering av norsk høyere utdanning. Det inkluderer både akkreditering, tilsyn og eventuell revidering når det gjelder akkreditering av utdanninger og institusjoner.

Jeg er likevel i tett dialog med NOKUT for å forsikre meg om at vi har gode prosesser. Vi har også invitert lærerutdanningsinstitusjonene til et møte 16. februar. Her er institusjoner både med og uten selvakkrediteringsrett invitert. Bakgrunnen for dette er at alle utdanningene må tilfredsstille de samme kravene for å tilby femårige lærerutdanninger på mastergradsnivå. Institusjonene vil her få informasjon om videre fremdrift for akkreditering og kravene som vil bli satt.

Jeg er også i dialog med NOKUT om å opprette en internasjonal rådgivingsgruppe som skal følge implementeringen av de nye lærerutdanningene. Den skal bidra til å holde implementeringstrykket oppe, også etter at utdanningene er akkreditert.

Etter at utdanningene er vel etablert og i gang, er det aktuelt at NOKUT foretar et tilsyn med at studieprogrammene fyller de nye kravene. Et slikt tilsyn er aktuelt både for de selvakkreditererte og for de eksternt akkreditererte programmene.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:39:40]: Takk for svaret. Dette er en av de bekymringene som er i Høgskole-Norge i dag, fordi det kan bli forskjell på lærerutdanningene slik de er. Vi har hatt en stor utfordring i sykepleierutdanningen nettopp på grunn av dette, og det kan jo være en fare for at det nå blir stilt strengere krav til de lærerutdanningsinstitusjonene som ikke har funnet seg en fusjonspartner, eller som ikke har utdanningsvitenskapelig doktorgrad, enn det ville blitt gjort til de lærerutdanningene som er ved de nye universitetene. Da er det jo litt forbausende at hvis f.eks. Høgskulen i Sogn og Fjordane slår seg sammen med Universitetet i Bergen – om så skulle være – så er de plutselig akkreditert, da er de plutselig godkjent. Men hvis de velger å stå alene, kan de heller ikke samarbeide, for det har statsråden sagt nei til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:40:48]: Jeg har ikke sagt nei til at de skal samarbeide, for det er det veldig viktig at man gjør. Men samarbeid er ikke noe alternativ til å vurdere sammenslåinger.

Hele universitets- og høyskolesystemet vårt er bygget opp rundt at gjennom å oppnå tilfredsstillende og strenge kriterier får man universitetsstatus, høyskolestatus eller vitenskapelig høyskolestatus, og så får man større mulighet til å akkreditere egne utdanningsprogrammer. En av grunnene til at regjeringen har vært opptatt av at vi skal ha strenge krav for å bli universitet, er jo nettopp at det gir noen faglige fullmakter som vi må være ganske sikre på at man kan forvalte på en god måte.

Så vil jeg understreke at det er akkurat de samme krave-

ne både akkreditererte og ikke-akkreditererte institusjoner skal følge, og det gjelder uavhengig av om de har fusjonert eller ikke fusjonert, om de står alene, om de har fusjonert med andre høyskoler, eller ikke.

Det siste er at jeg også mener det er naturlig at man når man får en ny lærerutdanning, har en god gjennomgang fra NOKUT – og det vil gjelde alle institusjoner.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:41:52]: Det vil jo fortsatt være pussig at f.eks. et samarbeid mellom Lillehammer, Volda og Molde ikke er godt nok for å få godkjent en lærerutdanning, mens hvis de fusjonerer med noen andre, hvis man f.eks. fusjonerer med Sogn og Fjordane, vil deres utdanning plutselig være god nok for lærerutdanninga. Jeg forstår hva statsråden sier når det gjelder det med fusjonsbestemmelser og muligheten for selvakkreditering, det jeg ikke forstår, er at ikke statsråden kan godkjenne en lærerutdanning der man er i et samarbeid, og at det må være fusjon for at lærerutdanninga skal være god nok.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:42:37]: Det handler om hvilke faglige fullmakter institusjonen har, og en høyskole med universitet, en vitenskapelig høyskole med universitet, vil ha forskjellige faglige fullmakter. Det er mulig jeg misforstår representanten nå, men det er ikke slik at bare fordi man er et universitet, kan man nærmest etter eget for godtbeholdende akkreditere en ny lærerutdanning, det er jo de samme kravene som gjelder for alle lærerutdanningene i alle institusjonene. For å sette det litt på spissen: For en institusjon som er selvakkrediterende, vil konsekvensen av å slurve med dette være at når NOKUT senere kommer med et tilsyn, kan man risikere at man mister muligheten, eller at man må reakkrediteres. Vi har tillit til at de selvakkrediterende institusjonene skal kunne forvalte sine faglige fullmakter på en god måte, men det er jo ikke sånn at hvis du ikke gjør det, har det ingen konsekvenser – snarere tvert imot, det kan bli veldig alvorlig.

Presidenten: Da går vi til spørsmål 2.

Spørsmål 2

Presidenten: Dette spørsmålet besvares av kunnskapsministeren på vegne av utenriksministeren.

Jan Böhler (A) [11:44:08]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til utenriksministeren, men som da skal besvares av kunnskapsministeren:

«Den såkalte islamske staten IS kontrollerer et ca. 90 km langt område langs grensen mot Tyrkia ved byer som Azaz og Jarablus. Mange medier, bl.a. Aftenposten, har beskrevet hvordan grensen her i praksis er åpen for import av tusenvis av fremmedkrigere til IS sine terrorstyrker i Syria, og at det også foregår oljeeksport den andre veien, som betyr mye for IS sin økonomi.

Hvordan ser utenriksministeren på NATO-landet Tyr-

kias praksis i grenseområdene hvor IS opererer, og er dette tatt opp under samtaler med tyrkiske myndigheter?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:44:53]: ISIL utgjør en alvorlig trussel mot Tyrkia. Den 12. januar besøkte utenriksministeren Ankara. Samme dag ble Istanbul rammet av et alvorlig terrorangrep, som føyer seg inn i rekken av terrorhandlinger som har rammet Tyrkia de senere årene.

Tyrkia står overfor en alvorlig og sammensatt situasjon. I Syria, i grenseområdene til Tyrkia, foregår det en væpnet konflikt som involverer mange aktører, inkludert ISIL og den Al Qaida-tilknyttede Nusra-fronten.

Det er avgjørende for Tyrkia å ha kontroll over grensen, både for å hevde suverenitet og for å hindre det store antallet fremmedkrigere i å reise inn i Syria.

Dette er et spørsmål utenriksministeren jevnlig drøfter med tyrkiske myndigheter, senest i forbindelse med hans besøk til Ankara tidligere i januar.

Alvoret i situasjonen kommer også til syne i NATO, hvor Tyrkia tre ganger siden 2012 har benyttet seg av muligheten til å konsultere med allierte under artikkel 4. Landet har fått styrket sitt luftvern nær grensen, og det ses på mulige, ytterligere tiltak.

Norge har støttet opp under den linjen.

Som medlem av den internasjonale koalisjonen er Tyrkia også en aktiv bidragsyter i kampen mot ISIL.

Tyrkiske baser er stilt til rådighet for amerikanske kampfly, og siden i fjor høst har Tyrkia også selv deltatt i luftangrepene mot bakkemål i Syria.

Jan Böhler (A) [11:46:27]: Jeg takker for svaret.

Det er riktig at det var et angrep nå i vinter i hovedstaden i Tyrkia, og ifølge Aftenposten var det første gang Tyrkia gjennomførte angrep mot IS, eller ISIL, i Syria. Jeg håper at det vil være en utvikling som blir klarere, at Tyrkia trapper opp sin innsats. Men det er dokumentert i omfattende reportasjer, bl.a. i Aftenposten, hvordan det importerer tusenvis til IS-styrker via den delen av den tyrkiske grensen mot Syria som ligger åpen for det, og det er beskrevet et system med en portvakt, osv. Det er så avgjørende for kampen mot terror i både Syria og her i Europa at det ikke er ferdig ut og inn der, og når man sier man har tatt det opp med Tyrkia, vil jeg spørre mer inngående om man har fortalt hvordan situasjonen egentlig er.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:47:39]: Jeg har ikke detaljer om samtaler mellom Tyrkia og utenriksministeren, men mer overordnet sett kan dette også henge sammen med flyktnings situasjonen, og Tyrkia har jo tatt imot flere flykninger – de fleste syrere oppholder seg i urbane strøk, og det er ca. 300 000 som oppholder seg i leirer også. Så vet vi at tyrkiske myndigheter også er opptatt av grensene sine. Det er også en problemstilling knyttet til tyrkiske myndigheter og dialogen med kurdiske representanter. Den dialogen er dessverre lagt på is. Etter to år med våpenhvile og tilhørende dialog kom det i fjor sommer igjen til direkte konfrontasjoner mellom PKK og tyr-

kiske sikkerhetsstyrker. Fra norsk side mener vi at partene burde gjenoppta den fredelige dialogen.

Jan Böhler (A) [11:48:41]: Jeg takker for svaret og har forståelse for at det er kunnskapsministeren som svarer, og at han ikke er inne i detaljene.

Men når det gjelder dette området, vil jeg gjerne si at kurderne er de som på bakken yter den mest effektive motstanden mot IS i Syria. De behersker hele grenseområdet på syrisk side langs den tyrkiske grensen, utenom disse mer enn 90 kilometerne. Det er jo ikke PKK, men kurdiske YPG-styrker som kjemper her, og det er helt klart at Tyrkia også med militære midler holder kurderne tilbake med hensyn til å kunne beherske også disse delene av grenseområdene på syrisk side og derved får kontroll med importen og eksporten av fremmedkrigere. Så det er en dobbeltkommunikasjon fra Tyrkias side som jeg tror er åpenbar for det internasjonale samfunnet. President Obama måtte ty til veldig sterkt press for at det i det hele tatt skulle slippes inn noen forsterkninger da kampen om Kobani sto via Tyrkia (presidenten klubber), så jeg vil bare appellere til regjeringen om å gjøre det klarere at man må få slutt på dobbeltkommunikasjonen fra Tyrkias side.

Presidenten: Presidenten ber om at taletiden overholdes.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:49:55]: Det vil nok ikke være passende om jeg begir meg ut i en analyse om verken den internasjonale situasjonen eller norsk utenrikspolitikk, men jeg vil understreke at jeg heller ikke kan skrive under på ordbruken til representanten Böhler om dobbeltkommunikasjon. Jeg tror jeg skal nøye meg med å konstatere at Norge har en bekymring for situasjonen i regionen. Dette påvirker også oss. Det er en av de største humanitære krisene, men det er også en sikkerhetstrussel mot Norge, bl.a. gjennom fremmedkrigerne, og Norge har en nær og tett dialog med Tyrkia, eksemplifisert gjennom utenriksministerens besøk i Ankara den 12. januar, og det er også naturlig, i og med at Tyrkia er en av våre NATO-allierte.

Spørsmål 3

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Heikki Eidsvoll Holmås til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren på vegne av klima- og miljøministeren.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:51:05]: Da holder jeg meg til manuset og stiller følgende spørsmål:

«Gruveselskapet Nordic Mining har varslet at de starter med boringer i Engebøfjellet i Naustdal til tross for at regjeringen ennå ikke har behandlet klagen på utslippstillatelsen i statsråd. Klagen til EFTA-domstolen om brudd på vanddirektivet er heller ikke behandlet.

Mener statsråden det er greit å starte opp gruvevirksomheten selv om ikke klagen er avgjort?»

Statsråd Bent Høie [11:51:31]: Da holder jeg meg også til manuset når jeg svarer på spørsmålet:

Jeg har fått opplyst at Nordic Minings heleide datterselskap Nordic Rutile har til hensikt å starte et boreprogram i februar og mars 2016, for å oppgradere ressursestimatene for Engebøfjellet. Nordic Rutile har utvinningsrett etter mineralloven til forekomsten i Engebøfjellet. Utvinningsretten innebærer at selskapet kan gjennomføre borer og ta ut mindre mengder masse for å gjennomføre undersøkelser som inngår i en forberedende fase til drift. Det er ikke nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven for å gjennomføre undersøkelsesarbeider, som f.eks. boring.

For øvrig kan det bemerkes at vedtak om tillatelse etter forurensningsloven til gruvevirksomhet i Engebøfjellet ikke har blitt gitt utsatt iverksettelse på grunn av klagen. Det betyr at Nordic Mining har anledning til å ta i bruk tillatelsen sin, selv om klagen ikke er avgjort. At det er klaget til ESA, endrer ikke på selskapets utvinningsrett og heller ikke vår vurdering av utsatt iverksettelse.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:52:36]: Fjordene våre er noe av det kjæreste vi har, og derfor takker jeg for svaret fra statsråden. Det er også derfor aksjonistene akkurat nå er borte og protesterer mot gravedumpingen i Førdefjorden og bæres vekk. Jeg synes det er bra at ungdommen og de lokale gir så klar tilbakemelding.

Selv om det er noen som ønsker å bruke fjordene våre til å dumpe gruveavfall i, må et minimum være grundig saksbehandling. Nylig fikk gruveselskapet Nussir utslippstillatelse for kobbergruve og sjødeponi i Repparfjorden nær Hammerfest i Finnmark, og i utslippstillatelsen blir selskapet pålagt å gjøre en miljørisikoanalyse av hvilke konsekvenser dette vil ha for Førdefjorden i Sunnfjord, rundt 1 300 km lenger sør. Mitt spørsmål er derfor: Er det grunn for venner av livet i Førdefjorden til å frykte forurensning fra den planlagte dumping av gruveavfall i Finnmark, eller er det et uttrykk for regjeringens politikk når man gir utslippstillatelser til gruveselskaper på autopilot gjennom å klippe og lime fra den ene tillatelsen til den andre?

Statsråd Bent Høie [11:53:40]: Jeg får håpe på forståelse fra representanten for at det er et spørsmål som jeg som statsråd ikke kan svare på, når det er et spørsmål som går på en annen statsråds ansvarsområde og på et sånt detaljnivå at jeg ikke har oversikt over det her og nå.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:53:57]: Jeg får respekt for svaret fra Bent Høie.

Men hvis jeg kan stille et oppfølgingsspørsmål til Bent Høie som handler om hans rolle som helseminister: Som helseminister er jo Bent Høie kjent med at det å forebygge skader er langt å foretrekke framfor å reparere skader. Noe av det vanskeligste og dyreste en miljøvernminister i en regjering gjør, er å forsøke å reparere gamle skader i norske fjorder. Massiv dumping av gruveavfall i Førdefjorden vil legge store områder av fjordbunnen død og hindre at nytt liv får fotfeste. I 2014 skrev derfor Miljødirektoratet:

«De miljøfaglige hensynene tilsier at innsigelsen

som er reist mot planene om deponering av gruveavfall i Førdefjorden i Sogn og Fjordane, bør tas til følge.»

En av grunnene er at truede arter som blålange og pigg-hå har gyte- og oppvekstområde i det planlagte deponiet.

Venstre-leder Trine Skei Grande sier følgende om gravedumping i Førdefjorden: Jeg skal «bruke hver trevl i kroppen min for å få stoppet dette». Mitt spørsmål er derfor: Har regjeringen støtte i sitt parlamentariske grunnlag, Venstre og Kristelig Folkeparti, for å tillate sjødeponi i Førdefjorden?

Statsråd Bent Høie [11:55:05]: Dette er en sak som avgjøres av regjeringen, og Klima- og miljødepartementet ga 5. juni 2015 etter søknad fra Nordic Mining tillatelse etter forurensningsloven til gruvevirksomhet i Engebøfjellet, og tillatelse med vilkår ble gitt på grunnlag av anbefalingene fra Miljødirektoratet av 13. februar 2015.

Alle de spørsmålene som representanten her tar opp, har selvfølgelig vært grundig vurdert i forkant av dette, og regjeringens oppfatning er at dette er en næringsvirksomhet som det går an å drive innenfor det regelverket som vi har i Norge knyttet til forurensningsloven.

Så er også arbeidsplasser på Vestlandet helt avgjørende. Dette er også noe som har sterk støtte i lokalmiljøet. Som helseminister er jeg i hvert fall veldig trygg på at det å ha en jobb å gå til er veldig viktig for helsen.

Spørsmål 4

Marianne Aasen (A) [11:56:19]: «Forskning er med på å redde liv ved at nye medisiner utvikles slik at mange kan leve lenger og med bedre livskvalitet. Disse medisinene er dyre, og flere pasienter har i den siste tiden stått fram og fortalt om kreftmedisiner som er godkjente i Norge, men som ikke refunderes her, i motsetning til i mange andre land. De kan koste opp mot 50 000 kroner per dose. Arbeiderpartiet har foreslått at Norge tar initiativ på europeisk nivå for å få til et innkjøpssamarbeid.

Hvordan stiller statsråden seg til det?»

Statsråd Bent Høie [11:56:50]: Utvikling av nye metoder, nye medisiner og nye behandlingsformer er grunnleggende positivt. Det gir muligheter for å behandle flere pasienter og nye pasientgrupper. Samtidig kan det være en utfordring å forene de mulighetene som den medisinske teknologiske utviklingen tilbyr, med de ressursene som helsetjenesten har til rådighet. Vi har derfor etablert nasjonale systemer og regler i Norge for å sikre likeverdig tilgang til legemidler i spesialisthelsetjenesten og gjennom de trygdebaserte refusjonsordningene.

Andre europeiske land står overfor akkurat de samme utfordringene knyttet til å forene muligheter og ressurser. Samarbeid mellom europeiske land på legemiddelområdet vil kunne være et bidrag til å dempe disse utfordringene. Temaet blir også regelmessig diskutert i de uformelle ministermøtene i EU og i møtene i OECD som vi deltar i.

Jeg er kjent med at WHO Europa vil invitere til et møte

høsten 2016 om strategisk innkjøp av legemidler, med sikte på at europeiske land kan utveksle informasjon og lære av hverandre.

Også på nordisk nivå er det oppmerksomhet om disse spørsmålene, og i høst besluttet de nordiske ministrene i Nordisk ministerråd å kartlegge landenes erfaringer på legemiddelområdet og gjennom det identifisere muligheter for samarbeid framover. Norge har selvfølgelig stilt seg positivt til å bidra i dette arbeidet og levere vårt grunnlag for det.

Samtidig er det viktig å erkjenne at det er mange utfordringer knyttet til et internasjonalt innkjøpssamarbeid om legemidler. Land med stor farmasøytisk industri kan ha andre interesser enn land som primært kjøper fra denne industrien. Strukturelle forskjeller i organisering og styring av helsetjenesten kan også gjøre samarbeid på tvers av europeiske land komplisert.

Jeg mener at det er hensiktsmessig at Norge deltar aktivt i de eksisterende fora hvor disse spørsmålene blir diskutert, dvs. i uformelle ministermøter i EU, initiativ i regi av Verdens helseorganisasjon og ikke minst i Nordisk ministerråd. I lys av disse erfaringene kan vi vurdere hva som er mulig å få til av framtidig samarbeid på dette området i Europa.

Marianne Aasen (A) [11:59:02]: Takk for svaret. Det er bra statsråden er oppdatert og vil følge med i de uformelle samtalene som Norge må ta til takke med i Europa.

Jeg forstår det som sies om legemiddelindustrien, dette at det kan være land som vil sette seg imot den type samarbeid. Men det er nå engang sånn at samfunnet har vært med på en utvikling av disse medisinene gjennom utdanningssystemet, forskningsmiljøene, skatteregler osv. osv. i mange land. Forskningssystemene, f.eks. Horisont 2020, og alt dette er jo vår felles verdensarv på veldig mange måter. Det er kunnskap som skal deles, den skal helst gjennom Open Access. Så kan legemiddelindustrien selvfølgelig utvikle medisin videre på grunnlag av det. Det betyr at den private eiendomsretten må utfordres i denne sammenheng. Er Bent Høie interessert i å være mer proaktiv i så måte?

Statsråd Bent Høie [12:00:02]: Norge er proaktiv på dette området i det arbeidet vi gjør. Både i de uformelle ministermøtene og i nordisk sammenheng er Norge et av de landene som er veldig positive til at dette er et område der man har samarbeid. Så det er ikke Norges vilje og initiativ som er utfordringene på dette området. Men det er likevel et komplisert område, fordi land har ulike interesser og ulike etablerte systemer, bl.a. for prioritering. Norge er et av de landene som over lang tid har utviklet gode systemer for prioritering, men også god kultur og forståelse for prioritering. Det er ikke nødvendigvis situasjonen i alle andre land.

Det er også sånn at mange andre land har andre måter å finansiere helsetjenestene på enn det man har i Norge, og derfor ikke har et så tydelig politisk styrt system som det vi har i Norge. Når en leser i avisen at midler er tilgjenge-

lige i andre land, er nok det til dels riktig, men det er også innenfor veldig ulike systemer.

Marianne Aasen (A) [12:01:05]: De landene som vi har veldig mye til felles med, er jo de nordiske landene. Der går det nok an å gjøre mer, særlig med tanke på at dette skjer veldig fort. Dette er mennesker som lever i Norge i dag, som har fått nei til medisin som hadde gjort at de antakeligvis kunne levd lenger og hatt et mye bedre liv. De enkeltskjebnene kommer det til å bli mange, mange flere av i løpet av kort tid fordi utviklingen går så fort innen medisinsk forskning. Da blir det et stort etisk problem for oss alle sammen hvordan vi skal håndtere akkurat det. Det er flere og flere sykdommer også. Utgiftene på helsebudsjettene kommer til å bli formidable, og det haster å gjøre noe med dette.

Er det noen initiativ som Høie ser for seg at vi fra norsk side kan ta utover det som er nevnt, for å dytte på problemstillingen, f.eks. lage allianser med tre–fire–fem–seks land, som en start?

Statsråd Bent Høie [12:02:01]: Ja, absolutt. Det er ikke Norge det står på. Det tror jeg også mine kolleger i de nordiske landene er veldig klar over. Vi har et sterkt ønske om å få til dette. Der vi er nærmest å få det til, er i samarbeidet mellom Norge og Island, der vi allerede på en måte har kontakt for å jobbe nærmere sammen. Men det er nok ulike holdninger til dette også i de nordiske landene.

Jeg oppfatter at under representantens argumentasjon ligger det en forståelse for at vi ikke kan la legemiddelindustrien få lov til å diktere prisen på disse legemidlene, og det er jeg helt enig i. Det er en av grunnene til at vi i Norge har utviklet et system for innkjøp der vi kommer i en forhandlingsposisjon med legemiddelindustrien om disse spørsmålene. Men det må også innebære at vi noen ganger har vilje til å si nei hvis sammenhengen mellom effekt og pris på en del av de nye legemidlene ikke er god nok. Å si ja til noe i et norsk system vil alltid innebære at en sier nei til noe annet.

Spørsmål 5

Kjersti Toppe (Sp) [12:03:21]: «Vil regjeringa sikre at kvinner i reproduktiv alder som skal inn i Legemiddelassistert rehabilitering, får tilbud om gratis, langtidsverkannde prevensjon, og at dette kan bli tilbydt på ein ubyråkratisk måte, utan at kvinnene treng å søkje om å få dekka utgiftene?»

Statsråd Bent Høie [12:03:41]: I den senere tid har det vært oppmerksomhet om barn født av kvinner i legemiddelassistert rehabilitering og barn født med abstinenser. Blant annet har Barneombudet bedt om et møte om saken, og det har vi hatt.

Ifølge Helsedirektoratet foreligger det ikke dokumentasjon på at barn født av kvinner i LAR har fått skader, eller at det har blitt andre negative konsekvenser. Men vi vet ikke nok om hvordan det går med disse barna, og jeg

er derfor enig i at det er behov for mer kunnskap om utviklingen hos barn født av mødre i LAR. I årets tildelingsbrev til Forskningsrådet er det tatt inn en føring om at det skal stimuleres til denne typen forskning.

Representanten Toppe, og flere andre, har stilt spørsmål om alle kvinner som er i LAR, eller som skal inkluderes i ordningen, blir tilbudt gratis prevensjon, slik Helsedirektoratet anbefaler i den nasjonale retningslinjen for gravide i LAR.

Jeg legger til grunn at relevante klinikker og institusjoner følger direktoratets anbefaling når det gjelder tilbud om gratis prevensjon. Det er det også redegjort for i mitt svar på spørsmål nr. 440 til skriftlig besvarelse fra representanten Toppe. Helsedirektoratet anbefaler videre at prevensjon bør finansieres av hjemkommunen eller gjennom en statlig ordning.

Jeg har bedt de regionale helseforetakene orientere om hvordan direktoratets anbefaling om å gi tilbud om gratis prevensjon til alle kvinner i LAR blir fulgt opp. Tilbakemeldingen viser at spørsmålet blir tatt opp, og at alle kvinner får tilbud om prevensjon, men det er ulikt om kostnaden dekkes av helseforetaket eller ikke. I noen tilfeller dekkes kostnaden av helseforetaket, mens den i andre tilfeller dekkes av sosialtjenesten, Nav, kommunen eller av LAR-pasienten selv.

Behovet for innsetting av langtidsvirkende prevensjon kan oppstå enten ved oppstart av LAR eller senere i behandlingsforløpet. Kostnader til innsetting av hormonspiral berører ulike finansierings- og inntektssystemer, alt avhengig av hvem som utfører tjenesten – en poliklinikk i spesialisthelsetjenesten, en privatpraktiserende gynekolog med avtale med spesialisthelsetjenesten eller pasientens fastlege.

Jeg vil på bakgrunn av det jeg har redegjort for, nå gi Helsedirektoratet i oppdrag å avklare finansieringsansvaret og sikre at LAR-kvinnene får en likeverdig tilgang til prevensjon i samsvar med den nasjonale retningslinjen.

Kjersti Toppe (Sp) [12:06:01]: Eg vil takka for svaret. Eg har spurt fleire gonger om dette, i dag har eg fått eit pre-sist svar, og det takkar eg for. Bekymringa mi har vore at det har stått om gratis prevensjon i retningslinjene, men når ein oppsøker tenestestaden, veit eg at praksis er ein heilt annan, og at mange opplever at gratis prevensjon ikkje er eit reelt tilbod.

Det er mi klare meining at når LAR er eit statleg ansvar, vert det feil å skyva finansieringa av prevensjon, som bør vera ein integrert del av tilbodet, over til kommunane, og praksis viser også at det fungerer veldig forskjellig. Så oppfølgingsspørsmålet mitt er: Vil statsråden ta initiativ til å sikre at prevensjonsmiddel til kvinner i LAR vert eit statleg finansieringsansvar?

Statsråd Bent Høie [12:07:05]: Jeg gir nå dette oppdraget til Helsedirektoratet, men jeg vil ikke konkludere i dag på hva som blir svaret. Men jeg er veldig enig med representanten når det gjelder den situasjonen som vi nå ser; at selv om vi har tydelige retningslinjer på dette området, er det ulik praktisering når det gjelder hvem som har

finansieringsansvaret. Det praktiseres ulikt i hvilken grad pasienten selv må betale, og det oppfattes nok som at det er uklarhet rundt dette. Det er en oppskrift på at pasientene blir den tapende part. For dette er noe vi vet: Er det uklarhet om ansvar og ikke minst om hvem som skal ta ansvar for regningen, blir det ulik praksis – og det ser vi nettopp her. Så målsettingen med det arbeidet som nå igangsettes, må være at en finner en løsning som innebærer at det som er en helt klar faglig anbefaling, blir en realitet også for kvinnene i møte med LAR, nemlig at de blir tilbudt gratis prevensjon.

Kjersti Toppe (Sp) [12:08:08]: Det er kjent at rusavhengige ofte får dårlegare tilgang til vanlege helsetenester enn andre, og at eigendelar i seg sjølv kan vera med på å hindra andre tilbod. Det er litt av problemstillinga her òg. Er det ein eigendel som ein eventuelt må betala sjølv i første omgang, er det ein søknadsprosess som kan verka byråkratisk, som ikkje vert ordna der og da, kan ein gleppa ut av systemet. Etter mitt syn er det viktig at når ein er i LAR-systemet, bør ting kunna verta ordna på eitt rom i éin konsultasjon, slik at den rusavhengige slepp å gå over i eit anna system anten via kommunen, sosialstønad osv. Så spørsmålet mitt er: Vil statsråden sikra at ein rusavhengig som er i LAR, slepp å søkja om det for å få det gratis, og kor lang tid får Helsedirektoratet på seg for å koma med ei anbefaling?

Statsråd Bent Høie [12:09:12]: Igjen: Jeg er helt enig i representantens beskrivelse av virkeligheten. Det å ha ordninger der den rusavhengige selv må oppsøke andre deler av helsetjenesten og betale egenandeler fordi vurderingene som skulle gis der, henvises videre, er en oppskrift på at dette går galt.

Vi vet også at mange kvinner som kommer inn i LAR, ofte har vært rusavhengige over lang tid. Det er en rusavhengighet som gjør at muligheten for å bli gravid ofte er svært liten, og med én gang en begynner på LAR, øker fertiliteten, og en blir lettere gravid – og det er noe som en kan få informasjon om. Det er ikke sikkert at en tenker på det hele veien, fordi en er vant med å være i en annen situasjon. Derfor er sannsynligheten for å bli ufrivillig gravid når en kommer på LAR, veldig mye større enn det en var vant til tidligere i livet. Det i seg selv er en viktig grunn til at dette spørsmålet blir avklart ved oppstart på LAR, og kvinnen kan få prevensjon hvis hun ønsker det.

Spørsmål 6

Ola Elvestuen (V) [12:10:32]: «NVE mottok nylig en rapport som vurderte kvaliteten av biologiske undersøkelser ved småkraftsøknader. Basert på undersøkelser av 20 vassdrag kom det fram store avvik. Antall rødlistede lav og moser var 12,8 ganger så høyt i etterundersøkelsene i forhold til de biologiske undersøkelsene som fulgte konsesjonssøknadene.

Hva vil statsråden gjøre for at vi får skikkelige utredninger av naturverdiene i kraftutbyggingssaker?»

Statsråd Tord Lien [12:11:00]: La meg begynne med å takke representanten Elvestuen både for spørsmålet og for det gode samarbeidet som er mellom Venstre og Kristelig Folkeparti og regjeringen når det gjelder spørsmålet om utviklingen av fornybarsamfunnet, herunder økt produksjon av fornybar kraft, i Norge. Det er ingen tvil om at sertifikatsystemet har gjort at det er søkt om veldig mange prosjekter, noe som er krevende for både sentralforvaltningen med NVE i spissen og etatene ute, som også blir utfordret.

Rapporten som representanten Elvestuen viser til, er en rapport som er bestilt av NVE som en del av deres arbeid med å sikre at kunnskapsgrunnlaget ved beslutninger tilknyttet konsesjonsprosesser er godt nok og best mulig. Det er bl.a. fordi NVE har sett at det er rom for forbedring innenfor kartlegging av biologisk mangfold, særlig hva gjelder undersøkelser av mose og lav.

NVE ser i det videre nå på muligheter for å forbedre veiledningsmaterialet nettopp for kartlegging av biologisk mangfold, men også andre tiltak, for å sikre at kunnskapsgrunnlaget er godt nok. Jeg forventer selvfølgelig at NVE følger opp resultatene av denne rapporten på en god og hensiktsmessig måte.

NVE har selv betydelig naturfaglig kompetanse. Dette bidrar til at alle rapportene om biologisk mangfold kvalitetssikres som et ledd i konsesjonsbehandlingen, og det blir ofte bedt om tilleggsutredninger når det er vurdert å være nødvendig.

Hele konsesjonssystemet vårt er satt sammen på en slik måte at man på et tidlig stadium inkluderer aktører med lokal og regional kunnskap, men også etatenes egen miljøforvaltning, statens miljøforvaltning, blir invitert til å gi innspill. Det bidrar til å kvalitetssikre at vi i sum får et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for beslutninger i forbindelse med konsesjonsbehandlinger. Dette er en viktig årsak til at i underkant av 50 pst. av alle omsøkte småkraftkonsesjoner blir avslått. Nettopp hensynet til biologisk mangfold, som vi alle skal være opptatt av, og som jeg vet representanten Elvestuen er opptatt av, er veldig ofte oppgitt avslagsgrunn, i tillegg til både landskap og friluftsliv.

Ola Elvestuen (V) [12:14:02]: Jeg takker for svaret. Jeg er helt enig i at NVE har mye fagkunnskap, og det er viktig at man har en tidlig høringsrunde. Men – og der er jeg nok ikke enig – i høringsrunden kommer det ikke nok opplysninger fram, for denne undersøkelsen viser jo nettopp at man får ikke fram nok om de rødlistede artene gjennom de prosessene vi har nå. All ære til NVE som selv har satt i gang prosessen og bestilt rapporten, men nå blir spørsmålet: Hva gjør vi i etterkant når vi har fått avdekket at man trenger mer kunnskap når NVE skal foreta den avveiningen som de skal? De skal gjøre en avveining av om fordelene ved inngrepet er større enn ulempene ved de naturendringene som kommer. Da blir spørsmålet: Er man innstilt på ikke bare å lage en ny veileder, men på å lage et helt nytt kvalitetssikringssystem?

Statsråd Tord Lien [12:15:05]: Jeg tilhører nok ikke dem som mener at man på noe tidspunkt, nærmest om noe

som helst saksforhold, kan si at nå har vi nok kunnskap. Tvert imot tror jeg at det er viktig at vi fra forvaltningens side og fra politisk side legger til rette for at man hele tiden kan jobbe med å videreutvikle og styrke kunnskapsgrunnlaget. Det gjelder selvfølgelig også arbeidet med konsesjonssøknader.

Så pekte jeg på de biologiske undersøkelsene som blir gjort på oppdrag fra utbygger – lokalt, nødvendigvis. Men de blir også supplert, ved at man tidlig i disse prosessene – på en veldig åpen og inkluderende måte sammenlignet med de aller fleste andre land – inviterer også andre aktører, lokalt og regionalt, til å komme med høringsinnspill. Det bidrar definitivt til å styrke det samlede kunnskapsgrunnlaget for de beslutningene som treffes i NVE og Olje- og energidepartementet.

Ola Elvestuen (V) [12:16:09]: Jeg er enig i det, det er bra, og vi skal være best i verden på dette. Men problemet er at akkurat kunnskapen om biologisk mangfold er en veldig spesifikk kunnskap, som det er noen personer som har, og denne undersøkelsen viser at med de systemene vi nå har, klarer man ikke å fange opp naturverdiene godt nok. Det gjør man ikke gjennom de prosessene som utbygger selv har, og man gjør det heller ikke gjennom høringsrundene, for høringsrundene blir ofte en påpekning av at kunnskapen ikke er god nok. Man sitter heller ikke på den fagkompetansen man må ha for å kunne gå inn i et område og vurdere det biologiske mangfoldet.

Så er da spørsmålet: Kan man ta steget videre for å se på hele kvalitetssikringssystemet? Er det behov f.eks. for en sertifiseringsordning når det gjelder hvem som kan foreta denne vurderingen, slik at man kan være trygg på at kunnskapsgrunnlaget er godt nok når NVE skal foreta sine vurderinger, og man slipper å be om tilleggsutredning?

Statsråd Tord Lien [12:17:12]: I den rapporten som NVE nå har både bestilt og fått, settes det fram en lang rekke forslag til hvordan dette kan forbedres. Jeg både stoler på og forventer at NVE vil følge opp dette på en god måte. Jeg er opptatt av – og det kommer også til syne i tildelingsbrevene vi sender til NVE – at NVE selv også skal ha den nødvendige kunnskap og kompetanse til å stille de rette spørsmålene og til å fatte velbegrunnede beslutninger. Men så er det jo slik at NVE forholdsvis nylig har tatt fatt på dette arbeidet. Jeg har full tillit til og forventer at NVE følger dette opp på en god måte, slik at vi også i framtiden kan si at vi har bortimot det beste konsesjonssystemet i noe land.

Spørsmål 8

Geir Pollestad (Sp) [12:18:25]: Jeg vil først benytte anledningen til å ønske statsråden velkommen til Stortinget.

«Ved behandling av havbruksmeldingen bestemte Stortinget at det skulle etableres et havbruksfond som skulle sikre økte inntekter til vertskommunene for oppdrettsanlegg.

Vil statsråden sørge for at alle innbetalinger etter 1. januar 2017 fordeles i tråd med Stortingets fordeling med 20 pst. av inntektene til staten og 80 pst. av inntektene til kommunene og fylkeskommunene?»

Statsråd Per Sandberg [12:18:54]: Jeg takker for spørsmålet og velkomsthilsenen. Det er godt å være tilbake. Man har jo trivdes her i 18 år.

Jeg kunne svart enkelt på spørsmålet. Jeg kunne sagt «selvfølgelig», for min respekt for Stortinget er så stor at når Stortinget har fattet vedtak om en 80/20-fordeling, følger jeg selvfølgelig det opp.

Vi vet at oppdrettsnæringen sørger for betydelig verdiskaping og aktivitet ute i distriktene. Regjeringen ønsker derfor at kommunene i mye større grad skal få noe igjen for det, og ikke minst å legge til rette for vekst – noe som også følger av den saken som handler om produksjonsområder og det nye vekstregimet.

I forbindelse med Stortingets behandling av havbruksmeldingen ble regjeringen bedt om å komme tilbake med forslag til innretning for et slikt havbruksfond, ikke minst om fordeling av vederlaget for framtidige kapasitetsøkninger innenfor lakseoppdrett. Fondet skal sikre en mest mulig rimelig fordeling mellom alle kommuner med oppdrettsvirksomhet. Forslaget til innretning på havbruksfondet er nå ute på høring, og høringsfristen er satt til 18. februar.

I sin innstilling til Stortinget gikk næringskomiteen inn for at 80 pst. av vederlaget skal tilfalle kommunal sektor, mens statens andel skal være 20 pst. Dette er lagt til grunn for høringsnotatet. Jeg kan ikke tolke vedtaket i Stortinget annerledes. Alle alternative innretninger for fondet som drøftes der, går ut ifra de premissene og bygger på den fordelingen som Stortinget har lagt til grunn.

Jeg arbeider i tillegg nå med å etablere det nye systemet for forutsigbar, framtidsrettet og miljøsmart vekst i havbruksnæringen og tar sikte på at første vekstvurdering etter det nye systemet vil kunne foretas tidlig i 2017. Dette skyldes bl.a. at det vil ta noe tid å få på plass disse produksjonsområdene, ikke minst forvaltningsdelen av det. Å finne produksjonsområder kan kanskje se enkelt ut, men det skal forvaltes på en skikkelig måte, så det er noen utfordringer der. Men når vi har det på plass, mener jeg at også havbruksfondet må være på plass.

For å sikre bredest mulig tilfang av innspill har høringsnotatet om fondet en åpenbar utforming der flere alternative innretninger drøftes. Og som sagt: Høringsfristen er 18. februar, og jeg tar sikte på å legge fram dette for Stortinget i revidert budsjett.

Geir Pollestad (Sp) [12:21:36]: Jeg takker for svaret, og jeg sier meg fornøyd med det hvis jeg har forstått en ting rett her. Det handler om innbetalinger for vekst på eksisterende konsesjoner som allerede er gitt, altså før fondet er etablert, men ikke innbetalt ennå. Gjennom budsjettene de siste årene har vi sett at det er veldig som de pengene flekser. Jeg er opptatt av at når Stortinget primært ønsket

dette fra 1. januar 2016, mener i hvert fall jeg at når fondet er på plass, må alle penger som innbetales – uavhengig av hva slags grunnlag de kommer inn på – fordeles etter den modellen. Er det også statsrådens forståelse av dette?

Statsråd Per Sandberg [12:22:25]: Nå går jeg over på manus, slik at jeg er sikker på at svaret er klart og tydelig.

For å sikre en grundig prosess der alle med interesse for havbruksfondet fikk mulighet til å komme med innspill – jeg må ta med det også – så var det ikke tilstrekkelig med tid til å gjøre noe med det for 2015. Det har også noe med 5 pst.-veksten som kom i 2015 å gjøre. Det skaper også litt forvirring, men der er altså fristen 1. desember 2016 for den 5 pst.-veksten som kom i 2015, og der skal 50 pst. tilfalles. Men jeg kan si klart og tydelig: All produksjonsvekst og tilvekst fra 1. januar 2016 skal fordeles og tildeles kommunene ut fra de forutsetningene som Stortinget har satt.

Geir Pollestad (Sp) [12:23:10]: Jeg takker igjen for svaret.

Statsråden har fått betydelig hjelp i dette arbeidet nå når Nettverk fjord- og kystkommuner sammen med Sjømat Norge har gitt en felles høringsuttalelse. Senterpartiet står selvsagt fast på det vi ble enige om i Stortinget. Det innebærer en 80/20-fordeling. I den høringsuttalelsen har Sjømat Norge og Nettverk fjord- og kystkommuner tatt til orde for å øke den kommunale andelen. Jeg vil bare gjøre det klart at hvis statsråden skulle komme til den vurdering at det er grunnlag for en høyere kommunal andel og ønsker å komme til Stortinget med det, vil Senterpartiet ikke stå i veien for en slik endring.

Statsråd Per Sandberg [12:24:05]: Nå skal ikke jeg kommentere de høringsuttalelsene som allerede har kommet. Jeg skal summere opp dette når fristen har gått ut den 18. februar. Men jeg registrerer at det kommer ulike signaler, også for å øke bare på primærkommunen kontra fylkeskommunen. Noen tar til orde for at 100 pst. skal gå til kommune og fylkeskommune. Da står vi igjen med en fordeling mellom disse to. Men det er klart at hvis jeg får signaler fra Stortinget om at man ønsker at statsråden og regjeringen skal legge fram alternative modeller, er jeg selvfølgelig åpen for det.

Presidenten: Sak nr. 2 er ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:24:39]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet for dagens møte heves? – Møtet er hevet.